

ความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อ ของผู้สูงอายุไทย

พนม คล้ายยา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุไทย 2) เพื่อสำรวจนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย และ 3) เพื่ออธิบายลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วัตถุประสงค์เดียว (One-shot Case Study) และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 406 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด 2 อันดับแรก

พนม คล้ายยา (นศ.ด. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย” ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2555

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวสารด้านเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวในประเทศไทย ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย ศาสนา/ธรรมะ ข้อมูลเกี่ยวโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล กิจกรรมการพักผ่อน คลายเครียด ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ด้านสุขภาพจิต สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ เช่น ประกันสังคม สุขภาพ และข้อมูลด้านโภชนาการในระดับ มาก

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าความต้องการข่าวสาร ด้านความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านกฎหมาย ด้านการเงิน ด้านข้อมูลการประกันชีวิต ทรัพย์สิน ด้านบ้านพักที่อยู่อาศัยด้านเหตุการณ์ และด้านความเคลื่อนไหวในต่างประเทศ ของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05

2. ผู้สูงอายุมีนิสัยการเปิดรับสื่อในภาพรวม คือ เปิดรับสื่อเป็นประจำมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ บุคคล ใกล้ชิด และโทรศัพท์มือถือ กล่าวคือ ผู้สูงอายุจะชม โทรทัศน์มากที่สุด โดยรับชมสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 ช่อง 7 และชมรายการข่าวเป็นประจำ มักจะชมในช่วงเวลา 17.01-21.00 น. ซึ่งใช้เวลาในการชมโทรทัศน์ต่อครั้ง 1-3 ชั่วโมง และมีการสนทนาพูดคุยเรื่องทั่วไปกับลูกหลาน/ญาติ และมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่พูดคุยเรื่องทั่วไปกับ ลูกหลาน/ญาติ และมักจะใช้ในช่วงเวลา 13.01-17.00 น. มากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นิสัยการเปิดรับสื่อ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรศัพท์มือถือเกี่ยวข้องกับ ช่วงอายุที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05

3. การใช้สื่อของผู้สูงอายุในภาพรวมสามารถสรุป ได้ว่ามี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่องราวต่างๆ กับครอบครัว 2) ลดความรู้สึกขาดความ มั่นคงในการใช้ชีวิต 3) สร้างความสุขกับเพื่อน สังคม ครอบครัว 4) รับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ในสังคม และชีวิต ประจำวัน 5) ทำความเข้าใจตนเอง และเป็นแรงบันดาลใจ ให้กับตนเอง 6) ผ่อนคลายความตึงเครียดในใจ ฆ่าเวลา

และ 7) หลีกหนีจากความรู้สึกโดดเดี่ยว หลีกหนีจาก สังคม

4. ความคิดเห็นผู้สูงอายุที่มีต่อสื่อต่างๆ พบว่า สื่อ โทรทัศน์และสื่อบุคคลเป็นสื่อที่ให้ความรู้ แรงบันดาลใจ ในการใช้ชีวิต และความบันเทิงในระดับมาก ในขณะที่สื่อ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับปานกลาง

Abstract

The research on 'Information Need, Media Uses and Media Habit of Thai Elderly' has the following objectives: (1) To study information need of Thai elderly; (2) To examine media habit of Thai elderly; (3) To explain media uses of Thai elderly. This research project is a survey research that relies on a questionnaire as a tool technique. The survey is a one-shot case study and the samples of this research are 406 elderly over 60 years old who reside in Bangkok and Nakhon Ratchasima Province which have the most elderly residence in the top two rank of Thailand.

The descriptive data and results from the research hypothesis test lead to the following findings:

1. Thai elderly has high seeking information need in several fields such as domestic news, health and disease, religion, medical care, relaxing activity, environment, mental health, nutrition and public welfare such as social security.

The research hypotheses testing result indicate that information need in fields of environment, law, finance, life insurance, home, current affairs and domestic news of Thai elderly are different with statistical significance at .05.

2. Thai elderly has the most media habit in 3 categories; television, intimate friends and family and mobile phone. Hence, almost Thai elderly watch television as the first priority and usually watch news program through channel 3 and channel 7 at around 5 pm.-9 pm. or about 1-3 hours daily. They also exchange opinion and have conversation with family and often contact with their family through mobile phone at around 1 pm.-5 pm. generally.

The research hypotheses testing result reveal that media exposure of Thai elderly via radio, newspaper and mobile phone relate with different age range of Thai elderly with statistical significance at .05.

3. Media uses of Thai elderly overall can summarize in 7 categories; (1) exchanging opinion with others (2) decreasing life insecurity concern (3) creating happiness with friends, family and society (4) acknowledging current situation and daily life (5) comprehending and creating inspiration for themselves (6) relaxing, entertaining and spending time and (7) escaping from loneliness and society.

4. The opinion of Thai elderly toward media reveal that television and personal media give high knowledge, inspiration and entertaining while radio, newspaper, magazine, film and internet provide knowledge, inspiration and entertaining with average rate.

บทนำ

จากข้อมูลสถิติจำนวนผู้สูงอายุไทยของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสำนักงานสถิติแห่งชาติ นิติสถานวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

พบว่าประชากรผู้สูงอายุไทย (ตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในปี พ.ศ. 2551 มีจำนวน 7.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ของประชากรทั้งหมด ประกอบกับรายงานอายุคาดหมายการคงชีพเมื่อแรกเกิดอยู่ที่ 71.7 ปี ซึ่งหมายความว่าประชากรจะมีอายุยืนยาวถึงประมาณ 71 ปี และยิ่งพบอีกว่าประชากรอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารปฏิรูปประเทศไทย, 2554) อีกทั้งยังมีการคาดคะเนว่าใน ปี 2568 จำนวนผู้สูงอายุของไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 14.5 ล้านคน (“ปี 2568 รับมือผู้สูงอายุล้นเมือง,” 2554) แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นจากปัจจุบัน และเพิ่มต่อเนื่องจนถึงอนาคต แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” ดังนั้นสิ่งที่ต้องพิจารณาคือการเป็นสังคมผู้สูงอายุนั้น หมายถึง จำนวนและอัตราส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม อาทิ ด้านแรงงาน รายได้ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย สวัสดิการ ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (บรรลุ ศิริพานิช, 2548, น. 31)

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะเฉพาะด้วยความที่มีอายุมากขึ้น จึงนำไปสู่โอกาสที่จะประสบปัญหาต่างๆหลายด้าน คือ ด้านการเงินเรื่องค่าใช้จ่ายการดำรงชีพ การรักษาพยาบาล ด้านสุขภาพเป็นเรื่องรองลงมา คือ การเสื่อมโทรมของร่างกายและโรคต่างๆ และปัญหาสุดท้ายคือ ปัญหาด้านจิตใจ คือ ความเหงา ว้าเหว่ ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับคนในครอบครัว ที่อาศัยอยู่ และการขาดการเอาใจใส่ดูแลจากปัญหาที่กล่าวมาทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบกับความยากลำบากในการดำรงชีพและในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหากผู้สูงอายุมีปัญหา ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นๆ และสังคมในที่สุด นอกจากนี้หากพิจารณาด้านการตอบแทนให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่เคยเป็นหนุ่มสาวและเป็นกำลังสำคัญในการผลิตของสังคม เมื่อกลุ่มนี้อ่อนแรงลงจึงจำเป็นต้องมีการดูแลแก้ปัญหาให้กับผู้สูงอายุ (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2543, น. 12-23)

รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศต่างตระหนักดีถึงการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ดังนั้นจึงได้พยายามกำหนดนโยบายมาตรการ

ต่างๆ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น จะต้องมีความเห็นตรงกันระหว่างผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุว่าจะมีเพิ่มมากขึ้นตามดัชนีตัวเลขของสังคมผู้สูงอายุในอนาคตด้วย ในปี 2544 รัฐบาลภายใต้การนำของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญกับเรื่องนี้และกำหนดทิศทางแนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการสังคม เศรษฐกิจ และผลกระทบด้านสังคมผู้สูงอายุไทยว่า สังคมไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้าบนการมีฐานข้อมูลและการพยากรณ์โครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุ มีการสร้างหลักประกันเรื่องของการรายได้ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุมารวมทั้งส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารปฏิรูปประเทศไทย, 2554) นโยบายนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเตรียมการของประเทศเพื่อก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ จะต้องเตรียมการขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลและองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ นอกจากนี้ในส่วนของการวิชาการ เล็ก สมบัติ (2545, น. 17) ได้ทำการทบทวนองค์ความรู้ การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศ เพื่อนำมากำหนดนโยบายจัดทำแผนร่างผู้สูงอายุแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2564) และให้ข้อเสนอที่สำคัญประเด็นหนึ่ง คือ ข้อเสนอเกี่ยวกับการวิจัยสื่อสารการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิพื้นฐานสู่ประชากรที่ย่างผู้สูงอายุ และข้อเสนอดังกล่าวนี้ได้รับการนำเข้าสู่การกำหนดแผนนโยบายของผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) โดยมีรายละเอียดในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ มาตราที่ 5 มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการทางสื่อมวลชนสำหรับผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าแนวทางการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทยต้องเข้าใจถึงรูปแบบการสื่อสารของผู้สูงอายุมารวมถึงมีข้อมูลพื้นฐานด้านข่าวสารและพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทุกประเภทของผู้สูงอายุเพื่อนำมากำหนดนโยบายการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ

สำหรับประเด็นด้านการสื่อสารมวลชน และความต้องการข้อมูลด้านข่าวสารของผู้สูงอายุ ในภาพรวมนั้น มีการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข (2549, น. 106) พบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุไทยชอบทำเสมอเรียง

ตามลำดับ ได้แก่ การชมโทรทัศน์ การฟังวิทยุ การอ่านหนังสือพิมพ์ และการอ่านหนังสือความรู้ นอกจากนี้มีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้สูงอายุต้องการจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ก็คือ ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสุขภาพ การแพทย์ สวัสดิการ การท่องเที่ยว ความบันเทิง อาทิ เช่นละครหรือวาไรตี้เพลง หรือด้านศาสนา/ธรรมะ ฯลฯ และยังรวมถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศหรือรอบโลก (Hwang, 1974; Anderson, 1984; Goodman, 1990; Burnett, 1991; Frase, 2004; สุมาลี สังข์ศรี, 2543; ประมวญ พิรัชพันธุ์, 2543) อย่างไรก็ตามงานวิจัยและรายงานสถิติต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ มักจะเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านผู้สูงอายุกับสื่อมวลชน เป็นเพียงภาพรวมแบบกว้างๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร การใช้สื่อมวลชน และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุแต่ยังต้องการข้อมูลรายละเอียดที่จะนำผลที่ได้ไปสู่การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้สื่อทุกประเภทสร้างเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุนั้น รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่จะสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือ ความต้องการข่าวสารพฤติกรรมการใช้สื่อ และการใช้ประโยชน์จากข่าวสารในสื่อประเภทต่างๆ ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายการสื่อสาร และแนวทางการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุตามยุทธศาสตร์ในแผนนโยบายผู้สูงอายุแห่งชาติได้ ดังนั้นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้สื่อของผู้สูงอายุ เห็นได้จากแนวคิด “นิสัยการเปิดรับสื่อ” (Media Habit) ซึ่ง “นิสัยการเปิดรับสื่อ คือ รูปแบบพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติที่บุคคลนั้นประพฤติซ้ำๆ กันในสถานการณ์เดิม” จนกลายเป็นความเคยชินและการกระทำอยู่บ่อยๆ เสมอๆ (Burnett, 1991; Lange, 2008; LaRose, 2010; สมควร กวียะ, 2525, น. 3) หรืออาจเรียกว่า ความประพฤติที่เคยชินที่บุคคลนั้นตอบสนองต่อสิ่งนั้นเช่นเดิมและปฏิบัติเช่นนั้นซ้ำๆ จนเคยชินแสดงให้เห็นว่านิสัยเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคล แต่แต่ละบุคคลจะมีความต้องการข่าวสารของตนเอง ดังนั้นเพื่อบรรลุความต้องการดังกล่าวแต่ละคนจึงมีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อในแบบเฉพาะ

ของตนเอง (Verplanken & Aarts, 1999, quoted in Lange, 2008) ดังนั้นหากเข้าใจแนวคิดข้างต้น จะทำให้ทราบถึงลักษณะนิสัยและความเคยชินของผู้สูงอายุกับสื่อมวลชนได้ และสามารถที่จะนำผลที่ได้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเนื้อหาในสื่อมวลชนในด้านต่างๆ ได้อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การดูแล ระบบสวัสดิการ เพื่อจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

งานวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งประเด็นการวิจัยไปที่การสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อของผู้สูงอายุ และนิสัยการเปิดรับสื่อเพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการนำไปประยุกต์ใช้กำหนดกรอบการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารและสามารถเข้าถึงข่าวสารเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อันเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

ปัญหานำการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหานำการวิจัย คือ **ผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่ออย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้**

1. เพื่อสำรวจความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุไทย
2. เพื่อสำรวจนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย
3. เพื่ออธิบายลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทย

สมมติฐานการวิจัย

ข้อสมมติฐานในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดอยู่ 2 ข้อ คือ

สมมติฐานข้อที่ 1 ความต้องการข่าวสารแต่ละด้านของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ

สมมติฐานข้อที่ 2 นิสัยการเปิดรับสื่อขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

บรรลุ ศิริพานิช (2548, น. 24-25) ได้ให้คำจำกัดความของคำที่ใช้เรียกผู้สูงอายุ แบ่งตามการเรียกไว้ดังนี้

1) เรียกตามกายภาพ “คนแก่ คนชรา คนเฒ่า” (The Aged, Aging, Oldman) 2) เรียกตามอายุมากหรือน้อยตามปฏิทิน ได้แก่ “ผู้สูงอายุ” (Elderly, Older Persons) และ 3) เรียกตามสภาพตามสังคม เช่นเรียกว่า “ผู้ใหญ่วัยอาวุโส” (Senior Citizens) แต่ปัจจุบัน ในประเทศไทยจะใช้คำว่า “ผู้สูงอายุ” เป็นส่วนมาก เพราะเป็นคำที่ใช้แล้วไม่ได้บ่งชี้ว่าแก่หรือชรา

ภาวะผู้สูงอายุจะแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล ซึ่งยากที่จะกำหนดเกณฑ์ว่าเมื่อใดที่บุคคลอย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549, น. 540) ดังนั้นอาจจะต้องดูองค์ประกอบของความชราภาพ (Gerontology) มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ รูปร่างหน้าตา ความสามารถทางสมอง บทบาททางสังคม สุขภาพ ทัศนคติ และความเปลี่ยนแปลงทางสรีระที่มีส่วนในการตัดสินใจของความชราภาพ (เพ็ญพิไล ฤทธนาคนานนท์, 2549, น. 269) พัฒนาการร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุในภาพรวมที่สังเกตได้ ก็คือ ผิวมีรอยเหี่ยวย่น ผมหงอก ผมร่วง น้ำหนักตัวเพิ่ม รวมถึงโรคของวัยชรา คือ โรคหัวใจ โรคกระดูก และโรคที่เกี่ยวข้องกับเส้นเลือดและสมอง เบาหวาน เป็นต้น และกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญา เช่นระบบความจำ การเรียนรู้เริ่มถดถอย และบุคลิกภาพต่างๆ ที่แสดงออกได้อย่างชัดเจน ด้านการรับรู้จะลดน้อยลงความสามารถในการฟังเสียงสูงจะลดน้อยลง และด้านสายตา หรือการรับรู้ถึงรสชาติและกลิ่นลดน้อยลง รวมไปถึงความสามารถในการจดจำที่ลดน้อยลงอีกด้วย เช่น การหลงๆ ลืมๆ นอกจากนี้รวมไปถึงบทบาททางสังคม ด้านครอบครัว เพื่อนฝูง ตลอดจนความรับผิดชอบในการทำงานรวมถึงบทบาทอื่นๆ ทางสังคม สรุปคือ บุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมจะเพิ่มมากขึ้น สติปัญญา ความจำ การเรียนรู้ สภาพจิตใจจะเปลี่ยนแปลงไปบทบาทภาระหน้าที่ทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (เพ็ญพิไล ฤทธนาคนานนท์, 2549, น. 269-272; สุรกุล เจนอบรม, 2534, น. 4-5)

เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดอายุผู้สูงอายุ คือ อายุ 60 ปี ตามหลักเกณฑ์ของสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) และใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก แต่การแบ่งเกณฑ์บางประเทศอาจมี

ความแตกต่างกันไป อาทิ บางประเทศใช้เกณฑ์อายุ 55 ปี 65 ปี หรือ 70 ปี (สุรกุล เจนอบรม, 2534, น. 4) ประเทศไทยให้คำนิยามว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 68 ตอนที่ 24 วันที่ 11 เมษายน 2494) และในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 130 ก วันที่ 31 ธันวาคม 2546) (ปราโมทย์ ประสาทกุล และ ปัทมา ว่าพัฒนวศ์, 2553, น. 17)

ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุคือ การสื่อสาร งานวิจัยของ Nussbaum (1985) และ อัจฉรา ปัทมานวนศ์ และกิตติมา สุรสนธิ (2553) ต่างสรุปว่าตัวแปรที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ คือ การสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับเพื่อนสนิท และการสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัว นอกจากนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เวลากับสื่อมวลชนอย่างมาก โดยใช้เวลามากกว่าร้อยละ 40 สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสื่อที่สำคัญสำหรับกิจกรรมพักผ่อน (Robinson, Skill & Turner, 2004, chap. 17, pp. 423-446) รวมถึงผู้สูงอายุยังมีการผสมผสานการใช้สื่อมวลชนกับการสื่อสารระหว่างบุคคล เข้าไว้ด้วยกัน (Salisbury, 1980; อัจฉรา ปัทมานวนศ์ และกิตติมา สุรสนธิ, 2553) ประเภทสื่อมวลชนที่ผู้สูงอายุที่นิยมเลือกเปิดรับมาก คือ โทรทัศน์ (Woodress, 1989; ยุวดี กลุณวัฒน์ภรณ์, 2537; สุมาลี สังข์ศรี, 2543; มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย [มส.พส.], 2551, น. 123; วุฒิลักษณ์ นพประเสริฐ, 2552) โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ผู้สูงอายุเปิดรับชมอยู่เป็นประจำทุกวัน (Koçak & Terkan, 2009; สมมาตร คงชื่นสิน, 2539; ยุกต เป็ญจรงค์กิจ และคณะ, 2552) และมีการรับฟังวิทยุในช่วงเวลา 04.00-10.00 น. (มส.พส., 2551, น. 125) นอกจากนี้ยังอ่านหนังสือพิมพ์เฉลี่ยวันละ 1 ชั่วโมง (พรเพ็ญ พยัคฆภรณ์, 2539) อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้เปิดรับเป็นประจำ เพราะสาเหตุสายตาไม่ดีและอ่านหนังสือไม่ออก จึงหันไปนิยมเลือกเปิดรับสื่อโทรทัศน์แทน (มส.พส., 2551, น. 126; Koçak & Terkan, 2009) สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น

พบว่าในประเทศไทยการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุยังอยู่ในระดับต่ำ มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์อยู่เพียง 15,637 คน และผู้สูงอายุ 60-69 ปี มีการใช้อินเทอร์เน็ตในสัดส่วนที่สูงที่สุด และใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยเพียง 1-3 วัน ต่อเดือนเท่านั้น (กุศล สุนทรธาดา, 2549)

นิสัยการเปิดรับสื่อ (Media Habit)

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุจากที่กล่าวมา หากเกิดขึ้นเป็นประจำจะนำไปสู่ “นิสัยการเปิดรับสื่อ” (Media Habit) ซึ่งคำว่า “นิสัย” มีความหมายในเชิงพฤติกรรมว่า “การกระทำที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ ซึ่งจะกลายเป็นการตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งอย่างอัตโนมัติ และเป็นการทำงานของบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย” (Verplanken & Aarts 1999, quoted in Lange, 2008) สำหรับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า “ความประพฤติที่เคยชิน” นอกจากนี้ นิสัยยังพัฒนาขึ้นจากพฤติกรรมที่บุคคลพึงพอใจและกระทำซ้ำๆ กัน (Verplanken & Orbell, 2003, p. 1315) สมควร กวียะ (2525, น. 3) ยังได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “นิสัย” ในงานวิจัยไว้คือ การกระทำซ้ำหรือความตั้งใจของบุคคลที่กระทำซ้ำกัน จนกลายเป็นความเคยชิน และการกระทำอยู่บ่อยๆ เสมอๆ ซึ่ง “นิสัยในการรับสาร” จึงได้แก่ตัวอย่าง เช่น ฟังวิทยุเป็นประจำทุกวัน นานๆ จึงจะดูโทรทัศน์และภาพยนตร์สักครั้งหนึ่ง ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ตอนเช้าและชอบอ่านข่าวเป็นอันดับแรกเสมอ เวลาฟังวิทยุมักจะฟังรายการเพลงลูกทุ่งเป็นประจำในการรับสารต่างๆ ชอบฟังชอบดูมากกว่าอ่าน เคยชินต่อการใช้สื่อประเภทวิทยุมากกว่าสื่อโทรทัศน์ เป็นต้น หรือการรับสารลักษณะอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะที่กระทำซ้ำจนเคยชิน นับว่าเป็นนิสัยในการรับสาร Lange (2008) เสนอความคิดว่า หากมองเพียงผิวเผินอาจจะมองว่าการที่บุคคลชมโทรทัศน์เป็นประจำ หรือฟังวิทยุจนเป็นนิสัย หรือเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเป็นประจำไม่น่าจะเป็นปัญหาอะไร แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบว่า การที่บุคคลติดอยู่กับสื่อใดสื่อหนึ่งเป็นประจำ ซึ่งเรายอมรับกันว่าสื่อมีอิทธิพลต่อผู้รับสารได้ ดังนั้นมีโอกาสนี้บุคคลที่ติดอยู่กับสื่อจะถูกสื่อโน้มน้าวจิตใจเขาได้

จะเห็นได้ว่านิสัยการเปิดรับสื่อเป็นพฤติกรรม การเปิดรับสื่อที่กระทำซ้ำจนเคยชินและเป็นการกระทำที่ ต้องการให้สิ่งที่มีหวัง ดังนั้นจึงเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หรือความต้องการในการใช้สื่อด้วย งานวิจัยที่ศึกษา เกี่ยวกับเหตุผลในการเปิดรับสื่อมวลชนของผู้สูงอายุ ในภาพรวมพบว่า เพื่อใช้เป็นกิจกรรมนันทนาการด้าน ต่างๆ อาทิ เพื่อรับรู้ข่าวสาร และติดตามเหตุการณ์ เป็นไปในสังคมเพื่อความบันเทิง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น เช่น กลุ่ม เพื่อน/เพื่อนบ้านหรือกลุ่มญาติ ลูกหลาน และใช้สื่อมวลชน เพื่อผ่อนคลายหรือคลายเหงา และฆ่าเวลา (Hwang, 1977; Salisbury, 1981; Goodman, 1992; Koçak & Terkan, 2009; อัจฉรา ปัทมานวงค์ และกิติมา สุรสุนธิ, 2553) นอกจากนั้นงานของ A. M. Rubin & R. B. Rubin (1982) พบว่า แรงจูงใจในการชมโทรทัศน์ก็เพื่อให้ดูเป็น เพื่อน ดูจนเป็นนิสัย ดูเพื่อพักผ่อน ดูเพื่อกระตุ้นอารมณ์ (Arousal) ดูเพื่อหลบหนีจากชีวิตประจำวัน การฆ่าเวลา และชมโฆษณาสินค้า

Larose (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่า นิสัยการเปิดรับสื่อ เป็นรูปแบบของพฤติกรรมการบริโภคสื่อแบบอัตโนมัติ ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลใช้สื่อนั้นซ้ำๆ กัน ภายใต้สถานการณ์ เดิมๆ หากนำมาเทียบเคียงกับกับแนวคิดการใช้สื่อและ ความพึงพอใจ (Uses and Gratification) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การใช้สื่อและความพึงพอใจเป็นพฤติกรรมการใช้สื่อบแบบ รู้ตัวเอง (Conscious Selection) ในขณะที่นิสัยการรับ สื่อเป็นการใช้สื่อบแบบไม่รู้ตัว (Unconscious Selection) แต่พฤติกรรมการใช้สื่อบแบบทั้งสองแนวคิดนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยสามารถอธิบายได้ด้วยกลไกการจัดระเบียบตนเอง (Self-regulation) ตามทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม (Social Cognitive Theory) ที่อธิบายว่ากลไกการจัดระเบียบ ตนเองเกี่ยวข้องทั้งส่วนของการเลือกใช้สื่อบแบบรู้ตัวและ แบบไม่รู้ตัวไว้ กล่าวคือพฤติกรรมการเปิดรับสื่อจะเกิดขึ้น จากความคาดหวัง ซึ่งนำมาสู่การเลือกใช้สื่ออย่างรู้ตัว และแสดงออกเป็นพฤติกรรมการใช้สื่อ ในขณะเดียวกัน ความคาดหวังจะเป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบตนเอง ของการเลือกใช้สื่อของบุคคล และเมื่อความคาดหวังได้ พัฒนาขึ้นมาเป็นความคาดหวังในระยะยาวก็จะเป็นตัว

กำหนดกฎของการเลือกสื่อของตนเองและนำไปสู่นิสัย การรับสื่อ ซึ่งสังเกตได้จากพฤติกรรมการใช้สื่อซ้ำๆ ภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์เดิม

การใช้สื่อและความพึงพอใจ (Uses and Gratification)

ความคาดหวังในการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุสามารถ อธิบายด้วยแนวคิดการใช้สื่อและความพึงพอใจ (Uses and Gratification) ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจาก การศึกษาวิจัยผู้รับสารจากสื่อมวลชน แนวคิดนี้มีฐาน ความคิดว่าบุคคลในฐานะผู้รับสารมีลักษณะของ “ผู้กระทำ” (Active audience) โดยผู้รับสารเป็นผู้เลือกใช้สื่อ ประเภทต่างๆ ด้วยตัวของเขาเอง และการเลือกใช้สื่อนี้ เกิดจากความต้องการด้านจิตใจและสังคมของบุคคลนั้น (Herzog, 1994; Katz et al., 1973, อ้างถึงใน ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534, น. 85) McQuail (2000, pp. 387-393) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อและความ พึงพอใจของผู้รับสาร และชี้ให้เห็นตามทฤษฎีความ คาดหวังจากสื่อ (Expectancy-value Theory) ว่าผู้รับสาร เป็นผู้เลือกที่จะกระทำ (Active Audience) ในการเปิด รับสื่อมวลชนภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ผู้รับสารมีแรงจูงใจส่วนตัว บางประการในการเปิดรับสื่อมวลชน และสื่อมวลชน สามารถให้การตอบสนองตามความคาดหวังของผู้รับสารได้ ในด้านเหตุผลหรือความต้องการใช้สื่อนั้น McQuail (1987, p. 73) ได้ประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของ สื่อมวลชนมาใช้อธิบายลักษณะการใช้สื่อ และความ พึงพอใจของผู้รับสารว่า ผู้รับสารเปิดรับสื่อมวลชนเพื่อ วัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความต้องการข่าวสาร (Information) เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม และความต้องการข่าวไปใช้ในการตัดสินใจ 2) การกำหนด เอกลักษณ์ส่วนตัว (Personal Identity) 3) การผสมผสาน รวมกลุ่มและติดต่อสังสรรค์ทางสังคม (Integration and Social Interaction) และ 4) ความบันเทิง (Entertainment)

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้สื่อและความพึงพอใจ เน้นในด้านการวัดการใช้และความพึงพอใจจากสื่อ Katz et al., (1973, อ้างถึงในยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534, น. 86)

เสนอมาตรวัดความต้องการด้านจิตใจและสังคมที่บุคคลคาดหวังจากสื่อมวลชน โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน รูปแบบ (Mode) จุดประสงค์ของการติดต่อ (Connection) ของบุคคลกับสิ่งภายนอก และบุคคลหรือสิ่งภายนอก (Reference) ที่บุคคลต้องการติดต่อ Katz, Gurevitch, and Haas (1973) ได้ทำการวิจัยด้านการใช้สื่อและความพึงพอใจ ในงานวิจัยดังกล่าวนี้เริ่มต้นจากการประมวลความต้องการด้านสังคมและจิตวิทยาที่ถือเป็นความพึงพอใจที่จะได้รับการเปิดรับสื่อมวลชนตามกรอบแนวคิดการใช้สื่อและความพึงพอใจจากสื่อมวลชน โดยเริ่มต้นจากองค์ประกอบ 3 ส่วน ซึ่งในองค์ประกอบแต่ละส่วนนั้น งานวิจัยนี้ได้กำหนดคุณลักษณะแต่ละส่วนดังนี้

1. รูปแบบ (Mode) ประกอบด้วยวิธีการ 3 วิธี คือ เพื่อเพิ่มระดับความเข้มแข็ง (to strengthen) และเพื่อลดทำให้อ่อนลง (to weaken) และเพื่อให้ได้มา (to acquire)

2. การเชื่อมต่อ (Connection) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ข่าวสาร ความรู้และความเข้าใจ ความอึดอ้อมใจและประสบการณ์ทางอารมณ์ ความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่น และการติดต่อสัมพันธ์

3. กลุ่มอ้างอิง (Reference) ประกอบด้วย 7 ส่วน คือ ตนเอง ครอบครัว เพื่อน สังคม วัฒนธรรม โลก และสิ่งภายนอกอื่น ๆ

งานวิจัยครั้งนี้วัดการใช้สื่อของผู้สูงอายุ โดยสร้างข้อความตามกรอบแนวคิดการใช้สื่อและความพึงพอใจของ Katz, Gurevitch, and Haas ที่กล่าวมาข้างต้น โดยนำองค์ประกอบความต้องการด้านสังคมและจิตวิทยาทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมาข้างต้นมาสร้างเป็นข้อความ เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งในแต่ละข้อความจะประกอบไปด้วยทั้ง 3 ส่วนขององค์ประกอบความต้องการโดย เช่น “เพื่อเพิ่มเติม (Mode) ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ (connection) สำหรับตนเอง” (Reference)” เป็นต้น ข้อความที่ใช้วัดจะมีใจความเปลี่ยนแปลงไปตามรายละเอียดของแต่ละส่วนขององค์ประกอบความต้องการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มผู้สูงอายุสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ตามการกำหนดเกณฑ์ของพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการในปี พ.ศ. 2494 และหลักเกณฑ์ของสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก (ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมาว่าพัฒน์วงศ์, 2553, น. 17) ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในปี 2551 มีจำนวน 7,395,000 คน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย [มส.ผส.], 2551, น. 12) เมื่อใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมที่ระดับความเชื่อมั่น .05 จะมีขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมประมาณ 400 คน เมื่อพิจารณาพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้สูงอายุ 604,465 คน และพื้นที่จังหวัดที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่สุดของประเทศในปี พ.ศ. 2550 จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (มส.ผส., 2551, น. 13) คือ จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 275,716 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุด 2 พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดรองจากกรุงเทพมหานคร กำหนดพื้นที่การเก็บกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้ง 2 พื้นที่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 200 คน และจังหวัดนครราชสีมา 206 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 406 คน

กำหนดพื้นที่เก็บข้อมูลโดยให้มีทั้งพื้นที่เขตเมืองและเขตนอกเมือง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มเลือกพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครจำนวน 2 เขต ได้แก่ เขตคลองสาน และเขตพระนคร และจับฉลากเขตชั้นนอกกรุงเทพมหานครจำนวน 2 เขต ได้แก่ เขตคลองทวีวัฒนา และเขตประเวศ สำหรับจังหวัดนครราชสีมากำหนดพื้นที่เขตเมืองคืออำเภอเมือง ส่วนเขตนอกเมืองใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการ

จับผลากอำเภออื่นๆ จำนวน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสูงเนิน และอำเภอจักราช

ขั้นที่ 2 เลือกตัวอย่างโดยเริ่มจากการใช้บัญชีรายชื่อสมาคมทำเนียบองค์กรชมรมด้านผู้สูงอายุ ปี 2551 และ ปี 2553 และดำเนินการตรวจสอบรายชื่อสมาคมฯ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สังกัด สถานที่จัดตั้งชมรม และจำนวนสมาชิกชมรม รวมถึงเพื่อลดความซ้ำซ้อนของรายชื่อชมรมทั้ง 2 ปี จากการตรวจสอบแล้ว จึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระยา 2) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลตากสิน 3) ชมรมผู้สูงอายุเขื่อนนิวาสันไก่อ้อ 4) ชมรมผู้สูงอายุชุมชนมัสยิดมหานาค 5) ชมรมผู้สูงอายุบ้านบาตร 6) ชมรมผู้สูงอายุวัดสุคันธาราม 7) ชมรมผู้สูงอายุอุดมสุข 8) ชมรมผู้สูงอายุเลียบคลองทวีวัฒนา 9) ชมรมผู้สูงอายุผู้สูงอายุโรงพยาบาลยาสูบ 10) มูลนิธิดวงประทีป 11) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพวง อำเภอจักราชและ 12) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน

ขั้นที่ 3 ติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูล แล้วจึงนัดหมายกับประธานชมรมหรือผู้ประสานงานชมรมเพื่อขอคำแนะนำในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้การศึกษารั้วนี้มีกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนั้นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงใช้วิธีการแนะนำต่อ (Snowball Technique) โดยให้ประธานชมรมเป็นผู้แนะนำสมาชิกที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ แล้วนัดหมายวันเก็บข้อมูล โดยประธานชมรมบางแห่งนัดหมายกลุ่มตัวอย่างมารวมกันที่สถานที่ตั้งของชมรม ประธานชมรมบางแห่งได้นำเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลไปเก็บข้อมูลตามบ้านสมาชิก และบางชมรมใช้ทั้ง 2 วิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ โดยใช้เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลเป็นผู้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลในภาคสนาม โดยมีการประชุมชี้แจงและฝึกการเก็บข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจำนวนรวมทั้งสิ้น 406 คน เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.9

กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง มีช่วงอายุ 60-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมาช่วงอายุ 71-80 ปี และ 81-88 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.0 และ 5.4 ตามลำดับ และมีสถานภาพสมรสเป็นจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65.7 รองลงมาคือ หม้าย คิดเป็นร้อยละ 21.7 และ โสด คิดเป็นร้อยละ 10.1 ในด้านการศึกษากลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.4 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 14.4 และ 10.6 ตามลำดับ ส่วนด้านอาชีพกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 29.6 และข้าราชการบำนาญ คิดเป็นร้อยละ 16.0 ตามลำดับ ด้านรายได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเงินเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมา คือ ช่วง 1,001- 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.1 และ 3,001-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.0 กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่กับลูกหลานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมาคือ อยู่กับคู่สมรส และอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่กับลูกหลานและญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 24.4 และร้อยละ 16.5 ตามลำดับ

ส่วนภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพแข็งแรงเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีโรคประจำตัวเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 46.8 และร้อยละ 44.3 ตามลำดับและมีอาการเจ็บป่วยเรื้อรังเพียงร้อยละ 5.2 และในส่วนของโรคที่เจ็บป่วยนั้นมีผู้ตอบเพียงเล็กน้อย ซึ่งในจำนวนนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาการปวดเข่าปวดเอวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.2 รองลงมา คือ กระดูกเสื่อม กระดูกพรุน และต่อกระดูก คิดเป็นร้อยละ 0.7 และ 0.5 ตามลำดับ

ประเภทสื่อที่กลุ่มตัวอย่างครอบครองมากที่สุดคือ สื่อมวลชน ซึ่งเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างครอบครองสื่อโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 99.0 รองลงมา คือ สื่อวิทยุ

คิดเป็นร้อยละ 66.0 และ นอกจากนี้นักกลุ่มตัวอย่าง
ครอบครองสื่อประเภทอื่นรองลงมาจากสื่อมวลชน คือ
โทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 62.6

ด้านเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับประจำจากสื่อมวลชน
มากที่สุด คือ ข่าวและความเคลื่อนไหวต่างๆ คิดเป็น
ร้อยละ 83.4 และรองลงมา คือ ความบันเทิง (ละคร/
เพลง/กีฬา) คิดเป็นร้อยละ 76.0 และศาสนา/ธรรมะ
ใกล้เคียงกับสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 54.2 และ 53.3
ตามลำดับ

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามประเด็นการวิจัยได้
ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุ

ความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุโดยรวมนั้น กลุ่ม
ตัวอย่างมีความต้องการข่าวสารแต่ละประเภทในระดับมาก
ปานกลาง และน้อย ดังนี้

ข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความต้องการ **ระดับ
มาก** ได้แก่ ข่าวสารด้านเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหว
ในประเทศไทย ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย ศาสนา/ธรรมะ
ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล กิจกรรม
การพักผ่อน คลายเครียด ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้
ด้านสุขภาพจิต สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ เช่น ประกัน
สังคม สุขภาพและข้อมูลด้านโภชนาการ

ข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความต้องการ **ระดับ
ปานกลาง** ได้แก่ การประกอบอาชีพเหตุการณ์ ความ
เคลื่อนไหวในต่างประเทศ งานอดิเรก ต่าง ๆ เช่น ทำครัว
ทำสวนครัว กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อการกุศล สาธารณะ-
ประโยชน์ เพลง เช่น ลูกทุ่ง สากล กฎหมาย การแสดง
ศิลปะ เช่น ละครเวที นิทรรศการ ลิเก บ้านพัก ที่อยู่อาศัย
ข้อมูลการท่องเที่ยว เช่น บริษัททัวร์ โปรแกรมท่องเที่ยว
ข้อมูลการประกันชีวิต ทรัพย์สิน และการเงิน เช่น เงินกู้
ดอกเบี้ย พันธบัตร

ข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความต้องการ **ระดับ
น้อย** ได้แก่ โฆษณาสินค้า บริการต่างๆ สินค้าและบริการ
จากธนาคาร การลงทุนทางการเงิน เช่น ซื้อกองทุน และ
โปรแกรมฉายภาพยนตร์

เมื่อพิจารณาแยกกลุ่มตามช่วงวัย สามารถสรุปได้ดังนี้
ผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-70 ปี มีความต้องการข่าวสาร
ระดับมาก ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย เหตุการณ์
ความเคลื่อนไหวในประเทศไทย ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ
ศาสนา/ธรรมะ การรักษาพยาบาล ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
ความรู้ด้านสุขภาพจิต สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ เช่น
ประกันสังคม สุขภาพ กิจกรรมการพักผ่อน คลายเครียด
ข้อมูลด้านโภชนาการ เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวใน
ต่างประเทศ และการประกอบอาชีพ

ผู้สูงอายุช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการข่าวสาร
ระดับมาก ได้แก่ ศาสนา/ธรรมะ เหตุการณ์ความ
เคลื่อนไหวในประเทศไทย ความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย
ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล กิจกรรม
การพักผ่อน คลายเครียด ความรู้ด้านสุขภาพจิต สวัสดิการ
สังคมที่รัฐจัดให้ เช่น ประกันสังคม สุขภาพ ข้อมูลด้าน
โภชนาการ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการประกอบ
อาชีพ

ผู้สูงอายุช่วงอายุ 81-88 ปี มีความต้องการข่าวสาร
ระดับมาก ได้แก่ ศาสนา/ธรรมะ เหตุการณ์ ความ
เคลื่อนไหวในประเทศไทย ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ
กิจกรรมการพักผ่อน คลายเครียด ความรู้ด้านสุขภาพจิต
และการรักษาพยาบาล

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการ ข่าวสาร

วิเคราะห์ความแตกต่างของความต้องการข่าวสาร
ในแต่ละด้านของผู้สูงอายุใน 3 กลุ่ม ตามช่วงอายุ ได้แก่
กลุ่มที่ 1 ช่วงอายุ 60-70 ปี กลุ่มที่ 2 ช่วงอายุ 71-80 ปี
และกลุ่มที่ 3 ช่วงอายุ 81-88 ปี ด้วยสถิติการวิเคราะห์
ความแปรปรวน (ANOVA) และทดสอบความแตกต่าง
รายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)
ปรากฏผลดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ความต้องการข่าวสารแต่ละด้าน
ของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ เมื่อ
พิจารณารายละเอียดของข่าวสารในแต่ละด้านพบว่า
ผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวสารที่แตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ดังนี้

ความต้องการข่าวสารด้านความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุ 71-80 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับมาก

ความต้องการข่าวสารด้านกฎหมายพบว่ามีผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง

ความต้องการข่าวสารด้านการเงิน เช่น เงินกู้ ดอกเบี้ย พันธบัตร พบว่า ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง

ความต้องการข่าวสารด้านข้อมูลการประกันชีวิต ทรัพย์สิน พบว่า ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง

ความต้องการข่าวสารด้านบ้านพักที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และ ช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง

สำหรับความต้องการข่าวสารด้านเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวในต่างประเทศ พบว่าผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-70 ปี มีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุช่วงอายุ 71-80 ปี และผู้สูงอายุช่วงอายุ 71-80 ปี ก็ยังมีความต้องการมากกว่าช่วงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง

2. การใช้สื่อของผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์

องค์ประกอบการใช้สื่อของผู้สูงอายุในภาพรวม สามารถสรุปได้ว่าลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุในภาพรวมมี 7 ลักษณะ ดังนี้

1. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องราวต่างๆ กับคนรอบข้าง
2. ลดความรู้สึกขาดความมั่นคงในการใช้ชีวิต
3. สร้างความสุขกับเพื่อน สังคม ครอบครัว
4. รับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ในสังคม และชีวิตประจำวัน
5. ทำความเข้าใจตนเอง และเป็นแรงบันดาลใจให้กับตนเอง
6. ผ่อนคลาย ความตื่นตาตื่นใจ ฆ่าเวลา
7. หลีกหนีจากความรู้สึกโดดเดี่ยว หลีกหนีจากสังคม

3. นิัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ

นิัยการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมพบว่าสื่อที่ผู้สูงอายุเปิดรับสื่อเป็นประจำมากที่สุด คือ **สื่อโทรทัศน์** คิดเป็นร้อยละ 87.6 รองลงมา **สื่อบุคคล** คิดเป็นร้อยละ 85.9 และ**โทรศัพท์มือถือ** คิดเป็นร้อยละ 42.7 ตามลำดับ ทั้งนี้นิัยการเปิดรับสื่อทั้ง 3 ประเภทสรุปได้ดังต่อไปนี้

นิัยการเปิดรับสื่อโทรทัศน์

การรับชมโทรทัศน์จะเปิดรับชมสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.7 รองลงมา สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 และ ช่อง 9 คิดเป็นร้อยละ 81.4 และร้อยละ 51.1 ตามลำดับ และรายการที่ชมเป็นประจำคือ ข่าว คิดเป็นร้อยละ 96.6 รองลงมา ละคร คิดเป็นร้อยละ 73.2 และสารคดี คิดเป็นร้อยละ 42.4 ตามลำดับ

สำหรับช่วงเวลาที่ชมเป็นประจำ พบว่า จะรับชมโทรทัศน์ในช่วงเวลา 17.01-21.00 น. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.5 รองลงมา คือช่วงเวลา 6.00-9.00 น. และหลัง 21.00 น. คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ คิดร้อยละ 29.0 ตามลำดับ

ในด้านจำนวนชั่วโมงของการชมพบว่า รับชมโทรทัศน์ต่อครั้งด้วยจำนวน 1-3 ชั่วโมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.2 รองลงมา มากกว่า 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 36.2 และน้อยกว่า 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 7.6 ตามลำดับ

สำหรับรายการโทรทัศน์ที่ชมเป็นประจำ พบว่า รับชมรายการเรื่องเล่าเช้านี้เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.5 รองลงมาคือ ข่าว 3 มิติ และ สะเก็ดข่าว คิดเป็นร้อยละ 2.8 และ 2.8 เท่ากัน และเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.8 และ 2.8 ตามลำดับ

นิสัยการเปิดรับสื่อบุคคล

ผู้สูงอายุที่เปิดรับสื่อบุคคลเป็นประจำ พบว่า มีการพูดคุยกับลูกหลาน/ญาติ เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.7 รองลงมาคือ เพื่อนบ้าน และสามี/ภรรยา คิดเป็นร้อยละ 40.7 และ 28.1 ตามลำดับ ซึ่งพูดคุยเรื่องทั่วไปเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาคือเรื่อง คำขาย อาชีพ การทำงาน คิดเป็นร้อยละ 11.2 และความเป็นอยู่ ชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 11.4

นิสัยการเปิดรับสื่อโทรศัพท์มือถือ

ผู้สูงอายุที่เปิดรับสื่อโทรศัพท์มือถือเป็นประจำพบว่าเป็นการพูดคุยกับลูกหลาน/ญาติ เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.2 รองลงมาคือ เพื่อนที่ทำงานและสามี/ภรรยา คิดเป็นร้อยละ 27.7 และ 24.9 ตามลำดับ และใช้โทรศัพท์มือถือในช่วงเวลา 13.01-17.00 น. เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมาซึ่งใกล้เคียงกันคือช่วงเวลา 9.01-13.00 น. และ 17.01-21.00 น. ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 42.6 และ ช่วงเวลา 6.00-9.00 น. คิดเป็นร้อยละ 37.9

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับนิสัยการเปิดรับสื่อ

การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรช่วงอายุกับประเภทสื่อแต่ละประเภทที่เปิดรับผลการวิเคราะห์สมมติฐาน สรุปได้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 2 นิสัยการเปิดรับสื่อขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ว่า นิสัยการเปิดรับ

สื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรศัพท์มือถือขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่านิสัยการเปิดรับสื่อทั้ง 3 ประเภทข้างต้นนั้น เกี่ยวข้องกับช่วงอายุที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายได้ตามประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้

นิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย “รับชมโทรทัศน์ สนทนากับครอบครัวเครือญาติ และคุยโทรศัพท์มือถือกับลูกหลาน”

จากผลการวิจัยในประเด็นนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุทุกช่วงวัย คือ ช่วง 60-70 ปี 71-80 ปี และ 81-88 ปี นั้น พบว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ผู้สูงอายุทุกช่วงวัยเปิดรับเป็นประจำมากที่สุด (ร้อยละ 87.6) และผลการวิจัยพบอีกว่าผู้สูงอายุรับชมสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 7 และรับชมช่วงเวลาเช้าและค่ำ ถ้าหากพิจารณาด้านเวลาของการรับชมสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ นั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Oestlund, Jönsson and Waller (n.d.) ที่ศึกษานิสัยการชมสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุระหว่างปี 1995 และปี 2005 พบว่าผู้สูงอายุจะชมรายการโทรทัศน์ทุกวันโดยเฉพาะผู้อาศัยอยู่ในเมือง และมักจะชมโทรทัศน์ 6 โมงถึง 3 โมง รวมถึงผู้สูงอายุจะชมโทรทัศน์ทั้งเช้าและเย็น แต่ก็มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ยังชมโทรทัศน์อยู่ในช่วงเย็น รวมไปถึงข้อค้นพบของพรเพ็ญ พยัคฆาภรณ์ (2539) ที่ได้พบว่าผู้สูงอายุเปิดรับสื่อโทรทัศน์ระหว่างช่วงเวลา 17.00-21.00 น. นอกจากนี้ยังใกล้เคียงกับผลการสำรวจของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย [มส.ผส.] (2551, น. 125) ที่พบว่าช่วงเวลาในการชมโทรทัศน์ส่วนใหญ่นั้น คือ ช่วงเวลาระหว่าง 16.00-20.00 น. และผลวิจัยของ Koçak and Terkan (2009) ค้นพบเวลาที่ใกล้เคียงอีกเช่นกัน คือ ผู้สูงอายุจะชมโทรทัศน์เวลา 17.00-22.00 น. ข้อค้นพบจากหลายชิ้นงานวิจัย

ข้างต้นนั้นมีความสอดคล้องและใกล้เคียงกับการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุจะมีนิสัยรับชมสื่อโทรทัศน์ในช่วงเวลาเย็นจนถึงหัวค่ำ เวลา 17.00-21.00 น. และช่วงเช้าเวลา 6.00-9.00 น. ตามลำดับ โดยตามพฤติกรรมการนอนตั้งแต่หัวค่ำ และช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่ตีกินสำหรับผู้สูงอายุที่จะเข้านอน

นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบว่า ผู้สูงอายุใช้เวลาในการรับชมโทรทัศน์ในแต่ละครั้งระหว่าง 1-3 ชั่วโมง สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Wright (1988) ที่สำรวจการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุในแต่ละวัน พบว่าผู้สูงอายุครึ่งหนึ่งจะชมโทรทัศน์มากกว่าวันละ 3 ชั่วโมง หรือเฉลี่ยต่อวันที่ผู้สูงอายุชมโทรทัศน์เฉลี่ย 3.6 ชั่วโมงต่อวัน (Hasselquist, 1992)

ทางด้านรายการที่ผู้สูงอายุรับชมเป็นประจำ คือ รายการข่าว เช่น รายการเรื่องเล่าเช้านี้ ข่าวสามมิติ และรายการละคร สารคดี และเกมโชว์/วาไรตี้ เช่นเดียวกับข้อค้นพบ Wright (1988) สำรวจการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ โดยชี้ให้เห็นว่าสื่อโทรทัศน์จะถูกใช้เพื่อข่าวสารและความบันเทิง และการศึกษาของ Nippon Hoso Kyokai (NHK) (2004) สำรวจการชมโทรทัศน์ของผู้สูงอายุประเทศญี่ปุ่น พบว่าผู้สูงอายุชมละครโทรทัศน์ เพราะต้องการความบันเทิง และชมรายการข่าวก็เพราะว่าผู้สูงอายุเกาะติดกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของโลก และเมื่อวิเคราะห์เชิงลึกในรายการโทรทัศน์พบว่าผู้สูงอายุจะชมละครอย่างน้อย 2-3 เรื่องต่อสัปดาห์ รวมทั้งให้ความสนใจกับบทสนทนาในละครและการแสดงของตัวละคร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุจะชมละครตามความชื่นชอบของตนเองอีกด้วย

การที่ผู้สูงอายุเลือกเปิดรับสื่อโทรทัศน์นั้น สามารถอธิบายได้ด้วยงานวิจัยของพรเพ็ญ พัทธมาภรณ์ (2539) ที่ระบุว่าเหตุผลที่ผู้สูงอายุนิยมเลือกรับสื่อโทรทัศน์ ก็เพราะเป็นสื่อที่ส่งสารได้ทั้งภาพและคำพูดประกอบ ทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่า รวมจนถึงโทรทัศน์เป็นสื่อที่เปิดรับสะดวกที่บ้านเพื่อที่จะแก้ความเบื่อหน่าย (Wright, 1988)

แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีนิสัยเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุดในบรรดาสื่อมวลชนประเภทอื่นแต่ผู้สูงอายุยังมีนิสัย

การเปิดรับสื่อบุคคลร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ผู้สูงอายุมีการผสมผสานการใช้สื่อมวลชนกับการสื่อสารระหว่างบุคคลเข้าไว้ด้วยกัน (Salisbury 1980; อัจฉรา ปัทมพานวงศ์ และกิติมา สุรสนธิ, 2553) เช่นเดียวกับข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ คือ นิสัยการเปิดรับสื่อบุคคล (ร้อยละ 85.9) รองลงมาจากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ ซึ่งผู้สูงอายุทุกช่วงวัย คือ ช่วง 60-70 ปี 71-80 ปี และ 81-88 ปี มีการสนทนากับลูกหลาน ญาติมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อนบ้าน โดยเรื่องที่คุยมักจะเป็นเรื่องทั่วไป รองลงมาคือ อาชีพ การทำงานและความเป็นอยู่

ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการสำรวจในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยระบุว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีผู้สูงอายุใช้ในการรับบริการข้อมูลข่าวสารมากที่สุด คือ การรับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลต่างๆ มีจำนวน 4.2 ล้านคน (ร้อยละ 59.6) ซึ่งใกล้เคียงกับการชมโทรทัศน์ มีจำนวน 4 ล้านคน (ร้อยละ 57.4) (มส.พส, 2553, น. 47) นอกจากนี้งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าสื่อบุคคลและสื่อโทรทัศน์เป็นแหล่งที่ผู้สูงอายุใช้ใกล้เคียงกัน ดังนั้นการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุ ถือเป็นตัวแปรที่สำคัญ ซึ่ง Nussbaum (1985) และอัจฉรา ปัทมพานวงศ์ และกิติมา สุรสนธิ (2553) ต่างก็สรุปว่าตัวแปรที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ คือ การสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวและเพื่อนสนิท งานวิจัยบ่งชี้ว่าเพื่อนสนิทของผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่มุ่งหวังจะรักษาความพึงพอใจในชีวิตของตนเองไว้

แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีนิสัยการเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด แต่ผู้สูงอายุยังเปิดรับสื่อบุคคล คือ ลูกหลาน สามี เครือญาติ หรือเพื่อนสนิท จะชมโทรทัศน์อยู่ด้วยกัน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ดังข้อค้นพบงานวิจัยของไทยคือ นิภา วิจิตร และนาฏยา ตนานนท์ (2531) สมมาตร คงชื่นสิน (2539) และวณูณลักษณ์ นพประเสริฐ (2552) ต่างเห็นเหมือนกันว่า กิจกรรมการชมโทรทัศน์เป็นกิจกรรมที่กระทำร่วมกันของครอบครัว โทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ประสานความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า การเปิดรับสื่อโทรทัศน์มีสื่อของผู้สูงอายุ 2 ช่วงอายุ คือ ช่วง 60-70 ปี

และ 71-80 ปี ผู้สูงอายุใช้โทรศัพท์มือถือพูดคุยกับลูกหลานมากที่สุด โดยช่วงเวลาที่พูดคุยจะกระจายช่วงเวลาจากเช้าไปจนถึงหัวค่ำ โดยช่วงบ่ายถึงเย็นจะมากที่สุด ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยได้สอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550) ที่รายงานผลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยพบว่า ผู้สูงอายุจะใช้โทรศัพท์มือถือคุยกับบุตร ร้อยละ 68.8 โดยร้อยละ 17.5 พูดคุยทุกวัน/เกือบทุกวัน ร้อยละ 32.6 ทุกสัปดาห์ ร้อยละ 42.5 ทุกเดือน ร้อยละ 7.4 อย่างน้อยปีละครั้ง

สื่อโทรศัพท์มือถือดังกล่าว จึงถือเป็นสื่อกลางหรือตัวกลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ยามที่ไม่ได้เจอหน้ากันหรือแม้แต่กระทั่งยามเหงา ซึ่งสื่อโทรศัพท์มือถือเป็นสื่อที่รวดเร็วและสะดวกสบาย แต่ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่าผู้สูงอายุในช่วง 71-88 ปีนั้นมีการใช้สื่อประเภทนี้น้อยมาก (ร้อยละ 13.6) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) ผู้สูงอายุไม่มีโทรศัพท์ อาจเนื่องมาจากความห่างไกลของที่อยู่อาศัย 2) ผู้สูงอายุใช้โทรศัพท์ไม่เป็นอาจเนื่องมาจากพัฒนาการของโทรศัพท์ ปัจจุบันนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากในการใช้งานและ 3) ผู้สูงอายุไม่ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารด้วยโทรศัพท์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2549)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุจะมีนิสัยการสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในบ้านและละแวกเดียวกัน ในชุมชน/หมู่บ้าน จนถึงญาติในต่างจังหวัด รวมถึงจะสื่อสารพูดคุยกับลูกหลาน/บุตร ญาติ หรือเพื่อนบ้าน ซึ่งจะมีการพูดคุยเรื่องราวทั่วไปนอกจากนี้ยังอาศัยโทรศัพท์เป็นสื่อกลางในการสื่อสารพูดคุยกับบุคคลต่างๆ ยามที่ไม่ได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน ซึ่งสะดวกและรวดเร็ว โดยจะโทรพูดคุยทั้งเช้า กลางวัน และเย็น

นิสัยการเปิดรับสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า นิสัยการเปิดรับสื่อขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุโดยเฉพาะนิสัยการเปิดรับสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรศัพท์มือถือขึ้นอยู่กับช่วงอายุที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ การที่ช่วงอายุผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ สามารถกล่าวได้ว่าอายุที่มากขึ้นย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเลือก

รับเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะศักยภาพทางด้านร่างกายและอายุของผู้สูงอายุกับการเปิดรับสื่อ ในยามที่สภาพร่างกายของผู้สูงอายุก็จะเสื่อมหรือถดถอยไปตามร่างกาย ด้านการรับรู้จะลดน้อยลง ความสามารถในการฟังเสียงสูงจะลดน้อยลง และด้านสายตา การเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมจะเพิ่มมากขึ้น สถิติปัญญาความจำ การเรียนรู้ สภาพจิตใจจะเปลี่ยนแปลงไป บทบาทภาระหน้าที่ทางสังคมก็จะเปลี่ยนแปลงไป (เพ็ญพิไล ฤทธนาคนานท์, 2549, น. 269-272; สุรกุล เชนอบรม, 2534, น. 4-5) ปัจจัยนี้เองเป็นเหตุผลของการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ซึ่ง Carmichael (1976) Reid (n.d.) และสมมาตร คงชื่นสิน (2539) ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของการเปิดรับสื่อที่น้อยลงของผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้นมักจะชมโทรทัศน์น้อยลงและสนใจเปิดรับสื่อทั่วไปน้อยลงด้วย อันเนื่องจากไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับโลกและถดถอยห่างจากสังคมด้วยตระหนักดีว่าอยู่ในวัยไม่ไคล่ฝ้ง หรืออาจเกิดจากการเสื่อมโทรมสุขภาพร่างกาย แต่อย่างไรก็ตามสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาการได้ยิน การมองเห็น และการตื่นตัวที่น้อยลง ก็จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุวัยนี้เปิดรับสื่อน้อยลง ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นไปตามข้อสรุปและสมมติฐานข้างต้นในด้านศักยภาพทางด้านร่างกายและอายุกับการเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย

นิสัยการเปิดรับสื่อวิทยุขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

จากผลการวิจัยผู้สูงอายุที่รับฟังวิทยุ มากกว่าครึ่งไม่สามารถจดจำและระบุสถานีวิทยุที่ฟังซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Laurion (1993) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ที่ได้รับจากรายการข่าวทางวิทยุ พบว่าการจดจำของผู้สูงอายุอยู่ในระดับน้อยกว่าคนวัยหนุ่มวัยสาว ปัจจัยที่มีผลต่อการจดจำ คือ เนื้อหาที่สม่ำเสมอ และการใช้เสียงประกอบ ซึ่งงานวิจัยของ Carmichael (1976) ยังได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการในการจดจำของผู้สูงอายุใช้ระยะเวลาจดจำนานกว่าคนวัยหนุ่มวัยสาว ดังนั้นจึงถูกมองว่าความจำของผู้สูงอายุผู้วัยหนุ่มสาวไม่ได้ นอกจากนี้ ภารดี ภิรณกุล (2548) และอรนุช เลิศจรยารักษ์ (2552) ยังระบุในข้อค้นพบจากงานวิจัยว่า ผู้สูงอายุมักจะเปิดฟังวิทยุพร้อมทำกิจกรรมไปด้วยควบคู่กันไป อาจเป็นไปได้ว่า

ผู้สูงอายุเปิดวิทยุทิ้งไว้เฉยๆ จึงไม่ได้สนใจเนื้อหารายการวิทยุเท่าไรนัก เว้นเสียแต่จะตั้งใจฟังรายการที่ตนเองชื่นชอบ

นิสัยการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุให้ความสนใจกับเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะเนื้อหาข่าวการเมืองตามคุณลักษณะของสื่อหนังสือพิมพ์ที่บรรจุเนื้อหา รายละเอียดได้ดีและครบถ้วน รวมทั้งมีเนื้อหาหลากหลาย ทั้งคอลัมน์ บทวิเคราะห์ และข่าวด้านต่างๆ อาทิ ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กีฬา การศึกษา และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งเลือกเปิดรับหนังสือพิมพ์ ประกอบกับผู้สูงอายุมีนิสัยการตื่นเช้า จึงใช้เวลาช่วงเวลายามเช้าในการอ่านหนังสือพิมพ์และก็จะอ่านข่าวหน้าหนึ่ง รวมทั้งเลือกอ่านข่าวที่ตนเองสนใจ (Dahmen & Cozma, 2009, p.15) ซึ่งเป็นไปตามข้อค้นพบกับผลการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดสำหรับการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ผู้สูงอายุเปิดรับสื่อนี้น้อย มีงานวิจัยที่ได้สรุปและรวบรวมข้อมูลด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ของผู้สูงอายุซึ่งพบว่าผู้สูงอายุจะต้องใช้ทักษะในการอ่าน ซึ่งพื้นฐานทางด้านการศึกษาของผู้สูงอายุมีน้อย และผู้สูงอายุบางกลุ่มที่ต้องประสบกับปัญหาในด้านการลืมหนังสือ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการฝึกทักษะในการอ่านอย่างต่อเนื่อง (มส.ผส, 2551, น. 126, 2553, น. 47) นอกจากนี้งานวิจัยของ อรุณ เลิศจรรยารักษ์ (2552) ยังพบว่าเหตุผลที่ผู้สูงอายุเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์น้อยเนื่องจากสมรรถภาพในการมองเห็นไม่ดี รวมถึงไม่ได้บอกรับเป็นสมาชิกประจำอีกด้วย และยังมีข้อค้นพบงานในวิจัยของ Salisbury (1981) ศึกษาการอ่านหนังสือพิมพ์ของผู้สูงอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปพบว่าตัวแปรหลักที่มีผลต่อการอ่านหนังสือพิมพ์ คือ ความสามารถในการมองเห็น และการรับรู้ความสำคัญข่าวและเหตุการณ์ความเป็นไปของสังคม จึงเปลี่ยนจากการอ่านหนังสือพิมพ์ หันไปนิยมเลือกเปิดรับสื่อโทรทัศน์แทน (Koçak & Terkan, 2009) เช่นเดียวกับความเห็น Dahmen and Cozma (2009, p.15) ที่ชี้ให้เห็นถึง

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ที่เป็นผู้จงรักภักดีต่อการอ่านหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ช่วงอายุ 45-74 ปี และเมื่อกลุ่มดังกล่าวนี้หมดความสามารถอ่านหนังสือไม่ได้ก็จะดูโทรทัศน์แทน

นิสัยการเปิดรับสื่อโทรศัพท์มือถือขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สูงอายุใช้โทรศัพท์มือถือพูดคุยกับลูกหลานมากที่สุด และผู้สูงอายุในช่วง 71-88 ปี มีการใช้สื่อประเภทนี้น้อยกว่ากลุ่มอายุ 60-70 ปี ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า ผู้สูงอายุที่ไม่เปิดรับสื่อโทรศัพท์มือถือมีปัจจัยได้แก่ ผู้สูงอายุไม่มีโทรศัพท์ อาจเนื่องมาจากความห่างไกลของที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุใช้โทรศัพท์ไม่เป็น อาจเนื่องมาจากพัฒนาการของโทรศัพท์ปัจจุบันนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากในการใช้งานและผู้สูงอายุไม่ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารด้วยโทรศัพท์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2549) ดังนั้นปัจจัยที่กล่าวมาจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้นิสัยการเปิดรับสื่อขึ้นอยู่กับช่วงอายุของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุต้องการเนื้อหาข่าว สุขภาพ ธรรมะ สิ่งแวดล้อม บันเทิง สวัสดิการรัฐ

ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุทุกช่วงอายุเปิดรับเนื้อหาประจำจากสื่อมวลชน คือ ข่าวและความเคลื่อนไหวต่างๆ (ร้อยละ 83.4) นอกจากนี้แล้วงานวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่าผู้สูงอายุยังมีความต้องการข่าวสารด้านเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมมาตร คงชื่นสิน (2539) และพรเพ็ญ พยัคฆภรณ์ (2539) ที่พบว่าผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ชอบดูข่าวภายในประเทศ โดยมีเหตุผลก็คือเพื่อต้องการรับข่าวสารบ้านเมือง เช่นเดียวกับ ปรีชา อุบโยคิน (2551, น. 35) ได้ชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้สูงอายุรับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวให้เป็นคนทันสมัย รู้จักใช้สิ่งอำนวยความสะดวก แต่งกายให้เหมาะสมกับวัย ด้วยการอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุหรือชมโทรทัศน์ เพื่อติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ การเมือง รวมถึงคิดและเดินให้ทันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและไม่ปล่อยให้ตนตกข่าว ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยยังพบว่าผู้สูงอายุทุกช่วงอายุ คือ 60-70 ปี 71-80 ปี และ 81-88 ปี นั้นมีความต้องการข่าวสารระดับมากที่เหมือนกัน ในด้านความรู้ด้านสุขภาพร่างกาย ความรู้ด้านสุขภาพจิต ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ศาสนา/ธรรมะ กิจกรรมการพักผ่อน คลายเครียด การประกอบอาชีพ เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในประเทศไทย เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในต่างประเทศ สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ เช่น ประกันสังคม สุขภาพ การรักษาพยาบาล ข้อมูลด้านโภชนาการ และข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุยังคงมีความต้องการเนื้อหาข่าวสารด้านสุขภาพร่างกายมากที่สุดทุกกลุ่มช่วงอายุ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของมาร์ตี อีธนกุล (2548) ยูปบล เบ็ญจรงค์กิจ และคณะ (2552) Rahtz, Sirgy, and Meadow (1989) Frase (2004) Frazee and Wong (2008) อัจฉรา ปิณฑรานวงศ์ และกิติมา สุรสนธิ (2553) สุมาลี สังข์ศรี (2543) อรณัฐ เลิศจรรยารักษ์ (2552) ซึ่งต่างพบว่าผู้สูงอายุยังคงมีความต้องการข่าวสาร รวมทั้งแสวงหาเนื้อหาข่าวสารด้านสุขภาพ อาทิ การรับประทานอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย การสังเกตอาการตนเองเมื่อเจ็บป่วย การรับประทานยาอย่างถูกต้อง ฯลฯ รวมทั้งผู้สูงอายุต้องการข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุ (มส.พส., 2551, น. 125) ทั้งนี้จากผลการวิจัยผู้สูงอายุครั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวจากสื่อมวลชนที่หลากหลาย ซึ่งจะเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับตนเองต้องการ เช่นเดียวกับที่ Robinson, Skill, and Turner (2004, chap. 17, p. 439) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุจะใช้สื่อมวลชนที่เป็นเนื้อหาที่เป็นข่าวสารเนื้อหาความรู้ กับความบันเทิงควบคู่ไปด้วยกัน และเช่นเดียวกับงานวิจัยของ Frazee and Wong (2008) ทำการศึกษาการแสวงหาข่าวสารในสื่อมวลชนเกี่ยวกับน้ำหนักและความอ้วนของผู้สูงอายุพบว่า ร้อยละ 63 ของกลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาข่าวสารโดยอ่านข้อมูลอย่างละเอียด ในขณะที่ร้อยละ 88 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นการแสวงหาข่าวสารแบบอ่านผ่านๆ ระดับการแสวงหาข่าวสารจะเพิ่มขึ้นตามสภาวะตามความอ้วนกล่าวคือ ยิ่งน้ำหนักเพิ่มจะแสวงหาข่าวสารมากขึ้นและหากผู้สูงอายุเจ็บป่วยจะเลือกช่องทางข่าวสารแตกต่างกันตามลักษณะ

ของสื่อมวลชนที่เข้าถึง รวมถึงเลือกใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคลที่น่าเชื่อถือ และแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือมากที่สุด ทำนองเดียวกันนั้น Reid (n.d) ให้ความเห็นถึงบทบาทของโทรทัศน์ที่มีต่อผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มผู้ชมที่ เป็นผู้กระทำ (active) ที่จะเลือกเนื้อหาข่าวสารทางโทรทัศน์ตามความต้องการของตนเองซึ่งแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ทางสังคมและจิตวิทยาของแต่ละคน

นอกจากนี้ในประเด็นความต้องการข่าวสารด้านศาสนา/ธรรมะ ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า เนื้อหาด้านศาสนา/ธรรมะ ผู้สูงอายุไทยยังคงมีความต้องการข่าวประเภทนี้เช่นกัน สุมาลี สังข์ศรี (2543) และอรณัฐ เลิศจรรยารักษ์ (2552) พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการเปิดรับข้อมูลด้านศาสนา/ธรรมะ ทั้งจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุเช่นกัน และรวมถึง Ngandu and O'Rourke (1987) ที่ศึกษาทัศนคติการสนใจและแรงจูงใจในการอ่านข่าวสารของผู้สูงอายุก็พบว่าผู้สูงอายุสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับศาสนา และการรายงานข่าวเป็นเรื่องที่สนใจมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุยังเลือกข้อมูลข่าวสารด้านศาสนา/ธรรมะ ซึ่งในบริบทสังคมไทยซึ่งเป็นเมืองพุทธ ผู้สูงอายุจะเข้าวัดประกอบพิธีสำคัญทางศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ ทำบุญ และกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญ ดังนั้นผู้สูงอายุจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านนี้เพื่อจะทำกิจกรรมที่ทางวัดหรือหน่วยงานจัดขึ้น เพื่อทำให้จิตใจสงบสุขโดยอาศัยรับข่าวสารทางสื่อมวลชนหรือการพูดคุย ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของ Khocharat (1990) สำรวจความสนใจและวิธีการเปิดรับข่าวสารของผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป ในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี พบว่าผู้สูงอายุมีความสนใจเปิดรับข่าวและเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ การบิณฑบาต ทำทาน ฟังเทศน์ และข่าวท้องถิ่น และรวมถึงผลสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข (2549) พบว่ากิจกรรมทางสังคมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นอันดับแรกคือ กิจกรรมด้านศาสนา ถึงร้อยละ 79.5

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวด้านสุขภาพ และข่าวสารด้านศาสนา/ธรรมะ อยู่ในระดับมาก เป็นไปได้ว่า หากผู้สูงอายุมีจิตใจ

ที่ดีงามตามหลักคำสั่งสอนตามหลักศาสนาย่อมทำให้สุขภาพจิตดีตามไปด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต (2553) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตและระดับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุไทย โดยพบว่ามิติคุณธรรมจริยธรรม และหลักปฏิบัติทางศาสนา หากผู้สูงอายุที่ยึดมั่นในมิตินี้อย่างจริงจังและเคร่งครัดจะมีผลอย่างยิ่งต่อสุขภาพจิตที่ดี

ข้อค้นพบความต้องการด้านข่าวสารของผู้สูงอายุไทยทุกช่วงอายุนั้น เป็นไปในแนวทางเดียวกันงานวิจัยของ Hwang (1974) ซึ่งชี้ให้เห็นในภาพรวมจากงานวิจัยการแสวงหาข่าวสารของผู้สูงอายุ พบว่า นอกจากผู้สูงอายุจะให้ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้สูงอายุของตนเองแล้ว คือ สวัสดิการ การรักษาพยาบาล และสวัสดิการทางสังคมแล้ว ยังให้ความสนใจข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้สูงอายุกับตนเองอีกด้วย เช่น ข่าวเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของโลก ของประเทศ และท้องถิ่น ข้อมูลสุขภาพทั่วไป การช้อปปิ้ง (Shopping) เลือกซื้อสินค้า และกิจกรรมพักผ่อน เช่นเดียวกับ Goodman (1990) ยังพบอีกว่าผู้สูงอายุเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศและต่างประเทศจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ในขณะที่เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นจะเปิดรับจากวิทยุ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของพรเพ็ญ พัยคณาภรณ์ (2539) ที่ระบุว่าข่าวสารที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้สูงอายุข่าวสารบ้านเมือง ความเคลื่อนไหวต่างๆ เนื้อหาด้านธรรมะ และการดูแลสุขภาพด้านร่างกาย

ความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย มีความแตกต่างกันในเนื้อหาข่าวสารบางด้าน ซึ่งมีประเด็นที่จะกล่าวถึงดังนี้

ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี มีความต้องการ**ข่าวสารด้านความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม** มากกว่าผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุ 71-80 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับมาก สอดคล้องกับข้อค้นพบของสุมาลี สังข์ศรี (2543) และสมมาตร

คงชื่นสิน (2539) ที่พบว่าผู้สูงอายุเปิดรับรายการด้านสิ่งแวดล้อม/ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรายการความรู้ที่ชอบ ซึ่งเป็นไปได้ว่า ปัจจุบันสื่อมวลชนได้นำเสนอและให้ความรู้ภาวะเกี่ยวกับผลกระทบด้านโลกร้อนอย่างต่อเนื่อง

ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการ**ข่าวสารด้านกฎหมาย** มากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุ 2 กลุ่มแรกนั้นยังคงมีความต้องการข่าวสารประเภทด้านกฎหมายอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสุมาลี สังข์ศรี (2543) และสมมาตร คงชื่นสิน (2539) ที่พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับด้านกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการ**ข่าวสารด้านการเงิน เช่น เงินกู้ ดอกเบี้ย พันธบัตร การประกันชีวิต ทรัพย์สิน** มากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุ 2 กลุ่มแรกนั้นยังมีความต้องการด้านข่าวสารด้านการเงินอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Frase (2004) ที่พบทวนวรรณกรรมของผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวสารด้านการเงิน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุยังต้องมีภาระด้านรายจ่ายด้านการเงินอยู่ รวมถึงผู้สูงอายุยังต้องมีภาระหน้าที่การงาน จึงต้องหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ดังนั้นข่าวสารด้านการเงินยังคงมีความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น เงินออมทรัพย์ เงินสหกรณ์ออมทรัพย์ เบี้ยเลี้ยง เบี้ยยังชีพ ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น ซึ่งจากข้อค้นพบจากการศึกษาของอาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2553) ที่พบว่าเตรียมความพร้อมด้านพฤติกรรมกรรมการออมผู้สูงอายุในวัยแรงงานมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยมีปัญหาการจัดการการเงิน และการลงทุนมากที่สุด ไม่มีความรู้เรื่องการวางแผนการเงิน การจัดการการเงิน การลงทุน และมีความต้องการการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการออมและการลงทุน และการจัดการการเงินและการลงทุนมากที่สุด

ผู้สูงอายุช่วง 60-70 ปี และช่วงอายุ 71-80 ปี มีความต้องการข่าวสารด้านบ้านพัก ที่อยู่อาศัย มากกว่าผู้สูงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ Frase (2004) ได้พบทวนวรรณกรรมของผู้สูงอายุในหลายเรื่องพบเหมือนกันว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการข่าวสารเรื่องบ้านพักและที่อยู่อาศัย และยังคงคลั่งจากผลสำรวจที่ระบุว่า ที่อยู่อาศัยหรือบ้านพักส่วนตัวสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่จะสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดีและร่างกายที่สมบูรณ์ (มส.พส., 2553, น. 79) สำหรับผู้สูงอายุ 81-88 ปี ที่มีความต้องการข่าวสารน้อยกว่าผู้สูงอายุ 2 กลุ่มแรกนั้น ซึ่งเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับลูกหลานส่วนใหญ่ จึงไม่ได้สนใจข่าวสารด้านบ้านพักที่อยู่อาศัยเท่าที่ควร ตามผลการวิจัยของประมวญ พิรัชพันธุ์ (2543) ที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัว หรือมีบุตรหลานที่คาดว่าจะอยู่อาศัยด้วยได้ในบั้นปลายชีวิต

ผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-70 ปี มีความต้องการข่าวสารด้านเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในต่างประเทศ มากกว่าผู้สูงอายุช่วงอายุ 71-80 ปี และผู้สูงอายุช่วงอายุ 71-80 ปี ก็ยังมีความต้องการมากกว่าช่วงอายุ 81-88 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งนี้เป็นความต้องการในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุกลุ่มแรกมีความต้องการข่าวสารด้านเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวในต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย Goodman (1990) Hwang (1974) และ NHK (2004) ต่างก็พบว่าผู้สูงอายุเกาะติดกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของโลก

ผู้สูงอายุใช้สื่อเพื่อความสุขทางใจของตนเองและต้องการอยู่ร่วมกับครอบครัว

ผลการวิเคราะห์การใช้สื่อของผู้สูงอายุในภาพรวมพบว่ามีการใช้สื่อ 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องราวต่างๆ กับครอบครัว 2) ลดความรู้สึกขาดความมั่นคงในการใช้ชีวิต 3) สร้างความสุขกับเพื่อน สังคม ครอบครัว 4) รับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ในสังคม

และชีวิตประจำวัน 5) ทำความเข้าใจตนเอง และเป็นแรงบันดาลใจให้กับตนเอง 6) ผ่อนคลาย ความตื่นตาตื่นใจ ฆ่าเวลา และ 7) หลีกหนีจากความรู้สึกโดดเดี่ยว หลีกหนีจากสังคม ซึ่งเป็นการใช้สื่อเพื่อตอบสนองตามความต้องการมีความสุขทางใจของตนเอง และได้อยู่ร่วมกับครอบครัวซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแนวคิดของ McQuail (1987, p. 73) ที่ได้ประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชนมาใช้อธิบายลักษณะการใช้สื่อและความพึงพอใจของผู้รับสารว่า ผู้รับสารเปิดรับสื่อมวลชนเพื่อวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ความต้องการข่าวสาร (Information) เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม และความต้องการข่าวไปใช้ในการตัดสินใจ (2) การกำหนดเอกลักษณ์ส่วนตัว (Personal Identity) (3) การผสมรวมกลุ่มและติดต่อสังสรรค์ทางสังคม (Integration & social interaction) และ (4) ความบันเทิง (Entertainment) หากประยุกต์ตามแนวคิดดังกล่าวมาเทียบเคียงกับผลการวิจัยการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทยครั้งนี้พบว่าการใช้สื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องราวต่างๆ กับครอบครัว (องค์ประกอบที่ 1) สร้างความสุขกับเพื่อน สังคม ครอบครัว (องค์ประกอบที่ 3) เป็นการใช้สื่อในการติดต่อสังสรรค์ทางสังคมในขณะที่การใช้สื่อลดความรู้สึกขาดความมั่นคงในการใช้ชีวิต (องค์ประกอบที่ 5) ผ่อนคลาย ความตื่นตาตื่นใจ ฆ่าเวลา (องค์ประกอบที่ 6) และหลีกหนีจากความรู้สึกโดดเดี่ยว หลีกหนีจากสังคม (องค์ประกอบที่ 7) เป็นการใช้สื่อในเชิงความบันเทิงความสุขทางใจและการใช้สื่อในด้านรับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ในสังคมและชีวิตประจำวัน (องค์ประกอบที่ 4) เป็นการใช้สื่อในเชิงติดตามข่าวสาร และการใช้สื่อด้านทำความเข้าใจตนเองและเป็นแรงบันดาลใจให้กับตนเอง (องค์ประกอบที่ 5) เป็นการใช้สื่อในเชิงค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง

นอกจากนี้มีข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการใช้สื่อมวลชนของผู้สูงอายุ ที่ใกล้เคียงกับผลการศึกษาด้านการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทยครั้งนี้ ดังเช่นงานวิจัยของ อัจฉรา ปิณฑานวงศ์ และกิติมา สุรสนธิ (2553) Hwang (1977) Goodman (1992) Koçakand Terkan (2009) ซึ่งต่างพบว่าวัตถุประสงค์การใช้สื่อมวลชนของผู้สูงอายุก็คือ

เพื่อรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ความเป็นไปในสังคม เพื่อความบันเทิง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น เช่น กลุ่มเพื่อน/เพื่อนบ้าน หรือกลุ่มญาติ ลูกหลานและใช้สื่อมวลชนเพื่อผ่อนคลายหรือคลายเหงา และฆ่าเวลา ทำนองเดียวกันก็เป็นไปตามข้อค้นพบงานวิจัย Salisbury (1981) ศึกษาการใช้และความพึงพอใจสื่อของผู้สูงอายุ 60 ปี พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุมีการใช้สื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการแสวงหาข่าวสาร ในขณะที่กิจกรรมส่วนตัว (non-social activity) ถูกใช้เพื่อความต้องการด้านอารมณ์และความรู้สึกเป็นลำดับแรกและสื่อมวลชนจะถูกใช้เพื่อตอบสนองการลดความรู้สึกเชิงลบ ในขณะที่การสังสรรค์ทางสังคมใช้เพื่อสร้างความรู้สึที่ดีเชิงบวก นอกจากข้อค้นพบข้างต้นนั้นที่กล่าวมาแล้ว A. M. Rubin and R. B. Rubin (1982) ยังระบุว่าผู้สูงอายุจะชมโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นเพื่อนและเพื่อพักผ่อน เพื่อหลบหนีจากชีวิตประจำวัน และจากผลการวิจัยที่พบว่าผู้สูงอายุมีนิสัยในการเปิดรับโทรทัศน์ควบคู่กับการพูดคุยกับครอบครัวหรือมีนิสัยการเปิดรับสื่อบุคคล ร้อยละ 85.9 และผลงานวิจัยยังพบอีกว่าผู้สูงอายุยังมีความคิดเห็นที่มีต่อสื่อบุคคลไว้ว่าหากพูดคุยแล้วจะให้ความรู้ แรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตและความบันเทิงอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาเทียบกับลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่อมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ คือ การสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวและเพื่อนสนิท ซึ่งถือว่าเป็นอีกสื่อหนึ่งนอกเหนือจากสื่อมวลชน โดยที่มีความสำคัญต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่มุ่งหวังจะรักษาความพึงพอใจในชีวิตของตนเองไว้ (Nussbaum, 1985; อัจฉรา ปันพานวงศ์ และกิตติมา สุรสนธิ, 2553) และนอกจากนี้ปรีชา อุปโยคิน (2551, น. 34) ชี้ว่าให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมบุคคลของผู้สูงอายุก็มีเพื่อนบ้าน เพื่อนรุ่นน้อง เพื่อนร่วมวิชาชีพ เพื่อนที่วัด เพื่อนในสภากาแฟ แวะเวียนมาพบกัน ในโอกาสพิเศษจะทำให้ผู้สูงอายุไม่โดดเดี่ยวเดียวดายและอ้างว้าง

หากพิจารณาในด้านแรงจูงใจในการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุ มีผลการวิจัยของ Long et al. (1988) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการสื่อสารระหว่างบุคคลของคน 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ใหญ่ตอนต้น ผู้ใหญ่วัยกลางคนและผู้สูงอายุ

โดยใช้มาตราวัดแรงจูงใจในการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม ใช้แรงจูงใจในการสื่อสารระหว่างบุคคลคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ความสุขใจ (pleasure) ความรักใคร่ (affection) การที่จะอยู่ร่วมกัน (inclusion) และการผ่อนคลาย (Relaxation) ในขณะที่แรงจูงใจด้านการควบคุม (control) และการหลบหนี (escape) เป็นแรงจูงใจที่ถูกใช้น้อยที่สุด และยังสอดคล้องเช่นเดียวกับงานของ Barbato and Perse (1992) ศึกษาบริบทของคนชราวัย ในระหว่าง 49-89 พบว่าบริบทด้านสุขภาพ ความพึงพอใจต่อชีวิต ความมั่นคงต่อเศรษฐกิจ กิจกรรมทางสังคม การเปลี่ยนแปลงและมีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ถือเป็นปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของผู้สูงอายุ กล่าวคือผู้สูงอายุที่มีชีวิตตำแหน่งทางชีวิตที่ดีจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง และมีกิจกรรมทางสังคมในระดับมาก จะมีความพึงพอใจและมีความรู้สึกที่ดีที่เป็นเหตุผลทำให้ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีชีวิตที่ไม่มั่นคงสุขภาพไม่ดีมีกิจกรรมทางสังคมน้อย คนกลุ่มนี้จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นเพื่อแสวงหาการควบคุม หรือเพื่อทำให้ชีวิตของตนเองได้สุขสบายขึ้น โดยแรงจูงใจในการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ ความสุขใจ ความสบายใจ ความรู้สึกและการควบคุมชีวิตนอกจากนี้จากยังสอดคล้องกับผลการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข (2549, น. 106) ที่ศึกษาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ 4 ภาคของไทย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุไทยยังคงมีสังคมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันและกัน ช่วยให้เกิดการกระตุ้นผู้สูงอายุอยู่เสมอ

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการศึกษการใช้สื่อของผู้สูงอายุนั้น ในภาพรวมจากหลากหลายงานวิจัยด้านการใช้สื่อของผู้สูงอายุนั้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทยในครั้งนี้ นอกจากนี้แล้ว Bleis (1986, quoted in Robinson, Skill, & Turner, 2004, p. 442) สรุปภาพรวมของการใช้สื่อมวลชนของผู้สูงอายุซึ่งมีอยู่ 10 ลักษณะดังต่อไปนี้ (1) ใช้เป็นสื่อเสริมในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (2) เพื่อรวบรวมเนื้อหาสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น (3) เพื่อเสริมการรับรู้ตัวตนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้กลุ่มคนต่างๆ ในสังคม (4) เพื่อเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (5) เพื่อใช้กระตุ้นสติปัญญาและท้าทายความสามารถ (6) เพื่อ

ใช้ในฐานะที่เป็นสื่อที่มีราคาถูก (7) ใช้สำหรับการสร้างเครือข่ายและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (8) ใช้สำหรับการพัฒนาตนเอง (9) ความบันเทิง และ (10) การรวมกลุ่มและความปลอดภัยเมื่อนำมาเทียบเคียงกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบจากข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่ 2) ลดความรู้สึกลึกซึ้งความมั่นคงในการใช้ชีวิต องค์ประกอบที่ 5) ทำความเข้าใจตนเอง และเป็นแรงบันดาลใจให้กับตนเอง และองค์ประกอบที่ 7) หลีกหนีจากความรู้สึกโดดเดี่ยว หลีกหนีจากสังคม มีลักษณะการใช้สื่อที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุมีการใช้สื่อมวลชนเพื่อแยกตนเองออกจากสังคม (องค์ประกอบที่ 7) จากข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิจัยของ Graneý (1974) ศึกษาเรื่องการใช้สื่อของผู้สูงอายุ โดยตั้งคำถามว่าการใช้สื่อของผู้สูงอายุสามารถเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุใช้แทนการติดต่อกับเพื่อนบ้านหรือชุมชนของผู้สูงอายุได้หรือไม่ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเพศหญิงตั้งแต่อายุ 62-89 ปี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีวัยที่ต่างกันจะมีการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนแตกต่างกัน และการใช้สื่อไม่ใช่กิจกรรมที่ผู้สูงอายุใช้เพื่อทดแทนการติดต่อทางสังคมแต่การมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนมีความแตกต่างกันของผู้สูงอายุแต่ละช่วงวัย ดังนั้น ผลจึงอธิบายได้ว่ามีความเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุจะหลีกหนีจากสังคม และหันไปพึ่งพิงสื่อทดแทน การที่ผู้สูงอายุใช้สื่อมวลชนทดแทนการเข้ากับสังคมภายนอกนั้น Hilt and Lipschultz (2005, pp. 75-76) ได้กล่าวว่า ความบันเทิงถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ และโทรทัศน์จะกลายเป็นสื่อที่มีบทบาทในฐานะผู้ให้ความบันเทิงแก่ผู้สูงอายุ ความบันเทิงอาจจะถูกเสนอเพื่อใช้ทดแทนการติดต่อกับคนที้อยลงของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะใช้สื่อบันเทิงเพื่อเป็นเพื่อนคลายเหงา หรือใช้หลบหนีจากภาวะโดดเดี่ยว และความไม่พึงพอใจกับตนเองและสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างตามที่ตนเองต้องการด้วยเหตุนี้สื่อมวลชนจะมีความสำคัญเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ปรีชา อุปโยคิน (2551, น. 34) ให้ความเห็นว่าการที่ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่อยู่อย่างเงียบๆ ไม่ชอบสังคมกับใครไม่ใช่เพราะความเหงา แต่เพราะว่าไม่ชอบ

วุ่นวายกับใคร ดังนั้นจึงอาจใช้สื่อในบ้านตามลำพังหรือกับครอบครัว ดังนั้น Robinson, Skill, and Turner (2004, chap. 17, pp. 423-446) จึงได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เวลากับสื่อมวลชนอย่างมาก โดยใช้เวลามากกว่าร้อยละ 40 ของช่วงเวลาที่พักผ่อนหมดไปกับการชมโทรทัศน์ การอ่านหนังสือ การไปชมภาพยนตร์ ในโรงภาพยนตร์ ฟังวิทยุ และฟังเพลง สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสื่อที่สำคัญสำหรับกิจกรรมพักผ่อน และส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

จากที่กล่าวมาช่วยให้เห็นภาพรวมของการใช้สื่อของผู้สูงอายุว่ามีการใช้เพื่อความสุขทางใจของตนเอง โดยใช้สื่อเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ร่วมกับสังคมรอบข้างได้ด้วยการมีข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวที่จะพูดคุยกับคนรอบข้างได้ ทั้งนี้ยังมีบางเวลาที่ผู้สูงอายุต้องการหลีกหนีจากความเศร้าใจก็จะใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง รวมทั้งยังใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยการพูดคุยกับคนในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนฝูงเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการใช้สื่อเพื่อผู้สูงอายุ

การวิจัยครั้งนี้ช่วยให้ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้สื่อเพื่อการมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในสังคมไทย ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านการใช้สื่อมวลชน ควรตอบสนองความต้องการข่าวสารของผู้สูงอายุในด้านข่าวสารเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในประเทศ ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล ศาสนาและธรรมะ ความรู้ด้านสุขภาพจิต ความบันเทิง ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านโภชนาการ สวัสดิการสังคม ประกันสุขภาพ

2. การนำเสนอเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุควรพิจารณาถึงความต้องการข่าวสารที่ต่างกันไปตามช่วงวัยของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ยิ่งผู้สูงอายุที่มีช่วงวัยสูงขึ้นยิ่งควร

พิจารณาให้ข่าวสารในด้านความบันเทิงและสุขภาพจิตมากขึ้น ในขณะที่ควรลดเนื้อหาข่าวเหตุการณ์ความเคลื่อนไหว นอกจากนี้ข่าวสารด้านการเงินการธนาคาร กฎหมาย บ้านพักอาศัย ประกันชีวิต จะเป็นที่ต้องการของผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-70 ปี มากกว่าช่วงอายุที่สูงขึ้น

3. แรงจูงใจในการใช้สื่อของผู้สูงอายุมีหลากหลาย ได้แก่ ต้องการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนรอบข้าง ลดความรู้สึกขาดความมั่นคงในการใช้ชีวิต สร้างความสุขกับเพื่อน ครอบครัว รับรู้เหตุการณ์ประจำวัน สร้างความบันเทิง ตื่นตาตื่นใจ และหนีจากความโดดเดี่ยว ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญกับการออกแบบรายการหรือการนำเสนอเนื้อหาที่ใช้แรงจูงใจดังกล่าวเพื่อให้ผู้สูงอายุติดตามรายการ ทั้งนี้ในกลุ่มผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-70 ปี รายการที่น่าสนใจของกลุ่มนี้ควรเป็นรายการที่ลดความรู้สึกขาดความมั่นคงในการใช้ชีวิต ให้แรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต ช่วยให้มีเรื่องราวในสังคมมีความบันเทิงผ่อนคลาย ในขณะที่กลุ่มอายุ 71 ปีขึ้นไปควรเป็นรายการที่จะใช้เพื่อสร้างความสุขกับเพื่อนและครอบครัว ช่วยให้มีรู้สึกโดดเดี่ยว ช่วยให้อยู่กับสังคมได้

4. สื่อโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้มาก โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 7 ในรายการข่าวและละครทั้งในช่วงเย็นถึงหัวค่ำและช่วงเช้านี้ ดังนั้นหากจะใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางให้ข่าวสารข้อมูลแก่ผู้สูงอายุ ควรพิจารณาสื่อโทรทัศน์เป็นอันดับแรก และเสนอเนื้อหาผ่านรายการข่าวเช้าหรือข่าวภาคค่ำจะสามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้มากขึ้น

5. สื่อบุคคลและโทรศัพท์มือถือเป็นสื่อที่ผู้สูงอายุใช้เป็นประจำรองลงมาจากโทรทัศน์ โดยใช้สนทนากับคน

ในครอบครัว เพื่อนบ้าน ดังนั้นการสื่อสารระหว่างบุคคลยังคงเป็นช่องทางหนึ่งที่สำคัญที่จะใช้ในการสื่อสารกับผู้สูงอายุ ทั้งในแบบการสื่อสารแบบพบปะและการสื่อสารผ่านโทรศัพท์

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้นที่ช่วยให้ทราบและเข้าใจการเปิดรับข่าวสารของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามการเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยฐานความรู้ตามยุทธศาสตร์ในแผนนโยบายผู้สูงอายุ ยังต้องการองค์ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยการสื่อสารของผู้สูงอายุไทยในอนาคตว่า ควรจะศึกษาเจาะลึกเปรียบเทียบนิสัยการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้สูงอายุในเขตเมืองกับผู้สูงอายุในเขตชนบท ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยที่มีขอบข่ายที่เชื่อมโยงการสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ลูกหลาน เครือญาติ ครอบครัว เพื่อนบ้าน แพทย์ พยาบาล รวมทั้งสื่อใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต และสื่อไร้สาย เช่น โทรศัพท์ไร้สาย คอมพิวเตอร์ไร้สาย (ไอแพด)

นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องของลักษณะการใช้สื่อ และแรงจูงใจในการใช้สื่อแต่ละประเภทของผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่นๆ เช่น สุขภาพ จิตวิทยา ด้วยวิธีการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) เพื่ออธิบายการใช้สื่อเชิงลึกต่อไป อันจะเป็นการสะสมความรู้ที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุของประเทศไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงสาธารณสุข. (2549). **โครงการวิจัยการสำรวจและศึกษาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ 4 ภาคของไทย**. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กระทรวงสาธารณสุข, กรมการแพทย์, สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ.
- นิภา วิจิธ และนภญา ตนานนท์. (2531). **บทบาทของโทรทัศน์ที่มีต่อผู้สูงอายุในเมืองและชนบท จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน, คณะมนุษยศาสตร์.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2548). **คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 20 กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน (พิมพ์เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมายุครบ 72 พรรษาและในโอกาสที่องค์สหประชาชาติประกาศให้เป็นปีผู้สูงอายุสากล 2542).
- ประมวญ พิรัชพันธุ์. (2543). **การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2553). **นิยามผู้สูงอายุด้วยช่วงชีวิตข้างหน้า**. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ สวรัย บุญยมนานท์ (บรรณาธิการ), **คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย**. (น. 15-28). มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ปรีชา อุปโยคิน. (2551). **ความสุขของผู้สูงอายุ**. ใน สมศักดิ์ วรคามิน และคณะ (บรรณาธิการ), **การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ**. (น. 31-36). นนทบุรี : สำนักการแพทย์ทางเลือก.
- ปี 2568 รับมือผู้สูงอายุล้นเมือง. (15 ตุลาคม 2553). แนวหน้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2554, จาก www.naewna.com/
- พรเพ็ญ พยัคฆาภรณ์. (2539). **การเปิดรับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อมวลชนของผู้สูงอายุไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- เพ็ญพิไล ฤทธนาคนานนท์. (2549). **พัฒนาการมนุษย์**. กรุงเทพฯ : คณะจิตวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารตี ธีรชนกุล. (2548). **ความต้องการ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ รายการวิทยุกระจายเสียงสำหรับผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2551). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2551**. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี จำกัด.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2553). **รายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ : ทีคิวพี จำกัด.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2534). **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**. เอกสารอัดสำเนา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ และคณะ. (2552, ตุลาคม). **การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ ความต้องการการใช้และความพึงพอใจต่อรายการโทรทัศน์ของผู้สูงวัยในเขตกรุงเทพมหานคร**. **วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ**, 1(1), 116-130.

- ยุวดี กฤษวัฒนากรณ์. (2537). **การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุในเคหะชุมชนทั้งสองห้อง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- เล็ก สมบัติ. (2545). **การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศ ใน ผู้สูงอายุในประเทศไทยรายงานการทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบันตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย**. รายงานการวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วฤณลักษณ์ นพประเสริฐ. (2552). **ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะมนุษยศาสตร์.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. (2553). **คุณภาพชีวิตและระดับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุไทย**. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์และสวรัญ บุญยamananท์ (บรรณาธิการ), **คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย**. (น. 149-165). มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2549). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2543). **การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยาลัยประชากรศาสตร์.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารปฏิรูปประเทศไทย. **รัฐบาลตั้งหลัก 5 เรื่อง รับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุ** สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2554, จาก <http://www.thaireform.in.th>
- สมควร กวีสะ. (2523). **นิสัยการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันไทยคดีศึกษา.
- สมมาตร คงชื่นสิน. (2539). **การเปิดรับและความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). **การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยด้านการรับการศึกษาความรู้ข่าวสาร ข้อมูล**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). **วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology)**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). **รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550**. กลุ่มสถิติ 4 สำนักสถิติเศรษฐกิจสังคมและประชาคม 1, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อรนุช เลิศจรยารักษ์. (2552). **การจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2553). **การเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน**. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์และสวรัญ บุญยamananท์ (บรรณาธิการ), **คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย**. (น. 221-235). มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.

อัจฉรา ปิ่นทรานวงศ์ และกิติมา สุรสนธิ. (2553). การสื่อสารและการปรับตัวของผู้สูงอายุในเมือง. **วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา**, 3(1), 73-82.

ภาษาอังกฤษ

Anderson, P. A. (1984). **The Role of Television in The Lives of Older Homebound Individuals**. Ph.D. Thesis, State University of New York at Buffalo, Abstract Retrieved June 3, 2011, from ProQuest Databases.

Barbato, C. A & Perse, E. M. (August, 1992). Interpersonal Communication Motives and The Life Position of Elders. **Communication Research**, 19(4), 516-531.

Burnett, J. J. (1991, October/November). Examining the Media Habits of the Affluent Elderly. **Journal of advertising research**, 31(5), 33-41.

Carmichael, C. W. (1976, Spring). Communication and Gerontology: Interfacing Disciplines. **Western Speech Communication**, 40(2), 121-129.

Dahmen, N. S & Cozma, R. (Eds). (2008). **Media Takes: On Aging**. International Longevity Center - USA and Aging Services of California.

Frase, R. (2004, May). **The Information World of Senior Citizens A Review of the Literature**. Drexel University, retrieved June 3, 2011, from www.pages.drexel.edu/~rmf29/InformationWorldSeniors.doc

Fraze, T & Wong, N. (2008). **Seeking and Scanning for Lifestyle Information From Media Sources: Healthy-Weight, Overweight, and Obese Older Americans**. Retrieved August 9, 2010, from <http://research.allacademic.com>

Goodman, R. I. (1990, Spring). Television News Viewing by Older Adults. **Journalism Quarterly**, 67(1), 137-141.

Goodman, R. I. (1992). The Selection of Communication Channels by the Elderly to Obtain Information. **Educational Gerontology**, 18(7), 701-714.

Graney, M. J. (1974). Media Use As a Substitute Activity in Old Age. **Journal of Gerontology**, 29(3), 322-324.

Hasselquist, A. H. (1992). **Older Adults and Television use**. M.A. Thesis University of Calgary (Canada), Abstract retrieved June 3, 2011, from ProQuest Databases.

Hilt, M. L & Lipschultz, J. H. (2005). **Mass Media, an Aging Population, and the Baby Boomers**. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates Publishers USA.

Hwang, J. C. (1974, July). Aging and Information Seeking. **Communication**, 3(1), 72-83.

Hwang, J. C. (1977, July). Mass Media and the Elderly. **Communication**, 6(2), 31-46.

- Katz, E., Gurevitch, M. & Haas, H. (1973). On the Use of Mass Media for Important Things. **American Sociological Review**, 38, 164-181.
- Khocharat, T. (1990). **A Study of The Interest and Method of the Elderly in Formation Receiving : A Case study of Muang Lopburi Municipal Area**. Abstract Retrieved December 15, 2011, from <http://www.riclib.nrct.go.th>
- Koçak, A. & Terkan B. (2009). Media Use Behaviors of Elderly: A Uses and Gratifications Study on Television Viewing Behaviors and Motivations. **Journal on Social & Psychological Gerontology**, retrieved June 3, 2011, from <http://gerobilim.com/>
- Laurion, S. K. (1993). **The Effects of Age, Age Orientation of Message Content and Level of Audio Production on Memory for Radio News, and the Effects of Age on Metamemory**. Ph.D. Thesis, University of Wisconsin - Madison, Abstract retrieved October 26, 2011, from ProQuest Databases.
- Lange, R. (2008). **Media Habit: Driven by Goals, Not Circumstance**. Retrieved June 3, 2011, from <http://www.allacademic.com>
- Larose, R. (2010, May). The Problem of Media Habits. **Communication Theory**, 20(2), 194-222.
- Long, L. W. et al. (1988). **A Comparative Analysis of Young, Middle-Aged, and Elder Adult's Interpersonal Communication Motives**. Abstract retrieved June 3, 2011, from <http://www.eric.ed.gov/>
- McQuail, D. (1987). **Mass Communication Theory: An Introduction**. 2nd ed. UK: SAGE Publications.
- McQuail, D. (2000). **Mass Communication Theory: An Introduction**. 4nd ed. UK: SAGE Publications.
- Nussbaum, J. F. (1985, Fall). Successful Aging : A Communication Model. **Communication Quarterly**, 33(4), 262-269.
- Ngandu, K. M & O'Rourke, B. (1987, Dec). Reading Attitudes, Habits, Interests, and Motivations of the Elderly. **Journal of Reading**, 31(3), 280-283.
- Nippon Hoso Kyokai. (NHK) (2004). **What Are the Drama Viewing Patterns of Elderly Citizens in their 70s and 80s?** NHK Broadcasting Culture Research Institute, Japan Broadcasting Corporation.
- Oestlund, B., Jönsson, B., & Waller, P. (n.d.). **Watching Television in Later Life: A Deeper Understanding of the Meaning of TV Viewing for Design in Geriatric Contexts**. Rehabilitation Engineering, Department of Design Sciences, Lund University, Sweden.
- Rahtz, D. R., Sirgy, M. J & Meadow, H. L. (1989). The Elderly Audience : Correlation of Television Orientation. **Journal of Advertising**, 18(3), 9-20.
- Reid, K. (n.d.) Lifeline or Leisure?: TV's Role in the Lives of the Elderly. Retrieved November 26, 2011, from <http://www.medialit.org/>

- Robinson, J. D., Skill, T & Turner., J. W. (2004). Media Usage Patterns and Portrayals of Seniors. In J. F. Nussbaum, & J. Coupland (Eds.), **Handbook of Communication and Aging Research**. (pp. 423-446) Lawrence Erlbaum Associates, 2nd ed Publishers USA.
- Rubin, A. M & Rubin, R. B. (April 1982). Older Person's TV Viewing Patterns and Motivations, **Communication Research**, 9(2), 287-313.
- Salisbury, P. A. (1980). **Aging and Communication: An Exploratory Study of Mass Media Uses And Gratification in Late Life**. Ph.D. Thesis, Columbia University, Abstract retrieved June 3, 2011, from ProQuest Databases.
- Salisbury, P. A. (1981, October). Older Adults as Older Readers: Newspaper Readership After Age 65. **Newspaper Research Journal**, 3, 38-44.
- Woodress, F. A. (1989). **The Impact of the Media on the Elderly (over 60) Population in America's Middletown**. D.Ed. Thesis, Ball State University, Adult & Community Education.
- Wright, C. R. (1988). **Social Surveys and the Use of the Mass Media: The Case of the Aged**. Retrieved August 9, 2012, from <http://repository.upenn.edu>